

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SÖZLÜK İHTİYAÇLARI
VE ORTAOKUL TÜRKÇE SÖZLÜKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Medine ÇAKIR

TOKAT

Ağustos, 2016

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE ÖĞRETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SÖZLÜK İHTİYAÇLARI

VE ORTAOKUL TÜRKÇE SÖZLÜKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Medine ÇAKIR

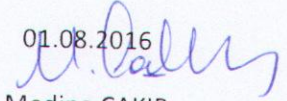
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sami BASKIN

TOKAT

Ağustos, 2016

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını "intihali engelleme" programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder. sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

01.08.2016

Medine ÇAKIR

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Medine ÇAKIR'ın "Ortaokul ¼đrencilerinin S¼zl¼k İhtiyaçları ve Ortaokul T¼rke S¼zl¼kleri" adlı çalışması 23.08.2016 tarihinde j¼rimiz tarafından T¼rke Eğitimi Anabilim Dalı'nda y¼ksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Doç. Dr. Adem İşCAN

¼ye (Danışman): Yrd. Doç. Dr. Sami BASKIN

¼ye: Yrd. Doç. Dr. Nuh DOđAN

¼ye: -----

¼ye :-----

Yukarıdaki imzaların adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../201.

Doç. Dr. Adem İřCAN

Enstit¼ M¼d¼r¼

TEŞEKKÜR

Sözlük bilimiyle tanışmamı sağlayan, tez çalışmam ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bana daima yol gösteren, sabır ve anlayışıyla beni her zaman cesaretlendiren tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Sami BASKIN'a çok teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım ve arkadaşlarıma; bana her zaman dik durmayı, hiçbir zaman pes etmemem gerektiğini ve hayatın neden değerli olduğunu öğreten lisans hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ruhi KARA'ya (Erzincan Üniversitesi) sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Hayatım boyunca hep yanımda olan, elimi hiç bırakmayan, sonsuz rehberim, sıcaklığını, koruyuculuğunu ve şefkatini hiçbir şeye değiştiremeyeceğim değerli annemin hakkını ödeyemem, ellerinden öperim, öperim...

Medine ÇAKIR

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

01.08.2016

Medine ÇAKIR

ÖN SÖZ

Dil, insanoğlunun sahip olduğu tüm değerleri aktaran ve iletişimi kuran en önemli unsurdur. Bu yüzden kendini ifade etmek isteyen, çevresinde olup bitenleri öğrenmek isteyen herkes dile sığınır, onun imkânlarından istifade etmek ister. Bunun içindir ki insanın dille tanışması ta anne karnındayken gerçekleşir. Daha canlılık alametleri gösterdiği anda kulağına ilişen seslere tepki verir, kendi becerileri doğrultusunda tepki verir. Zamanla bu tepki davranışsal olmaktan sözel olmaya döner. Dinleme becerisinin yanına konuşma becerisini de ekler, sözel iletişim zincirinin önemli bir parçası haline gelir. Ancak bunun gerçekleştirirken ilk öğrenmeleri, dolayısıyla ilk kelimeleri formel bir yapının ürünü olmaktan ziyade informeldir ve evde, sokakta, çarşıda kullanılan kelimeler, söz dizimi ve söyleyişler doğrultusundadır. Zamanla okul çağına gelince insan, belli kurallar etrafında örgütlenmiş bir yapının bireyi olur ve oradaki kurallar çerçevesinde şekillenen eğitimi alır. Bu eğitim dilin, yerel söyleyişlerinden, söz varlığından farklı olarak ulusal niteliklere sahiptir. Bu ulusallık okuldaki çocukların yeni yeni kelimelerle karşılaşması, bildikleri kelimelerin farklı söyleyiş biçimleriyle karşılaşması ve konuşmalarını dilin kurallarına uygun söz yapısına uygun olarak dizmeleri anlamına da gelir. Birey bu çok bilinmeyenle karşılaştığında öğretmenine veya bir bilene danışma, doğruyu öğrenme ve kullanma zorunluluğu ile başa çıkma ihtiyacı hisseder. İşte burada onun yanında günün her anında olabilecek, kelimelerle ilgili sorunlarının çözümünde yol gösterici rehber olacak eser sözlüktür.

Bu araştırmada ortaokullarda çocukların kullanıma sunulan sözlüklerin, onların ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılayabildikleri araştırılmış ve ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenecek bir sözlüğün nasıl olması gerektiği örnek maddeler hazırlamak suretiyle anlatılmıştır. Çalışmanın kuramsal olmaktan ziyade uygulamaya dayalı olması gelecekte yazılacak eğitim sözlüklerinin, özellikle ortaokul çağındaki bireyler için, bir rehberi olması beklenmektedir. Bu çalışmanın alanda bir ilk adım olarak değerlendirilmesi ve daha da geliştirilerek faydalı ürünlerin ortaya çıkması için sözlük ile ilgilenen herkesin katkısı büyük bir memnuniyet ve sevinçle karşılanacaktır. Teşekkürler...

Medine ÇAKIR

ÖZET

1970'lerden sonra dünyada sözlükler, kullanıcıların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanır oldu. Bu yüzden ortaya eğitim sözlükleri, çeviri sözlükleri gibi değişik amaçlara hizmet eden ve içerikleri kullanıcılarının ihtiyaçlarına göre şekillenmiş farklı eserler ortaya çıkmıştır. Eğitim sözlükleri, belli bir konu etrafında şekillenen eğitimin ihtiyaç duyduğu kelime anlamını, kelime türünü, söz dizimini, anlamı somutlaştıran görseli vb. kapsar. Bu öğelerin sayısı yani sözlüğün kapsamı eğitim seviyesine göre şekillenmektedir. Bu çalışma, Türkiye'de var olan ve ortaokul seviyesi öğrencilerin kullanımına sunulan tek dilli Türkçe sözlüklerin niteliğini ortaya koymak, bu eserlerin ortaokul öğrencilerin ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılayabildiklerini tespit etmek ve ihtiyaçlar doğrultusunda örnek bir sözlük maddesi hazırlayarak bundan sonra yazılacak ortaokul sözlüklerine rehberlik etmek amacıyla yapılmıştır. Bu yüzden çalışma iki temel soru üzerine kurgulanmıştır: “Türkiye’de ortaokul öğrencilerin kullanımına sunulan sözlüklerin sözlüksel nitelikleri/öğeleri nelerdir?” ve “Türkiye’de ortaokul öğrencilerinin ders kitapları, ders etkinlikleri ve Milli Eğitim Bakanlığının ön gördüğü kazanımlar dikkate alındığında ortaya çıkan sözlüksel ihtiyaç nedir?”. Bu soruları ilkinin cevaplayabilmek için hâlihazırdaki ortaokul öğrencilerinin erişebildiği 26 Türkçe sözlük incelenmiştir. Öğrencilerin sözlüksel ihtiyaçlarını belirleyebilmek için ise Milli Eğitim Bakanlığının 2014/2015 eğitim-öğretimi için ortaokullar seviyesinde hazırladığı Türkçe Ders Kitapları ve Türkçe Çalışma Kitapları ile 2005 ve 2015 yıllarında yayımladığı Türkçe Eğitimi Programları dikkate alınmıştır. Bu dokümanlar, belge tarama yöntemiyle ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

İnceleme neticesinde Türkçe Öğretimi Programlarında öğrencilerin sözlük kullanımının özendirilmesinin istendiği ve öğrencilerin kelime bilgilerinin sözlüklerden yararlanılarak artırılmasının üzerinde durulduğu görülmüştür. Buna rağmen Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere kimse ortaokullarda ideal bir sözlüğün nasıl olması gerektiği hakkında açıklayıcı sunumlar yapmamıştır. Ulaşılabilir olan ortaokul sözlükleri genellikle hazırlayanların ekonomik kaygılarına ve bilgi birikimlerine göre şekillenmiştir. Öğrenciyi, Türkçe Öğretimi Programındaki kazanımları veya ders etkinliklerini dikkate alarak bir sözlük şimdiye kadar hazırlanmamıştır. Türkçe ders kitapları, etkinlikler ve Türkçe Öğretimi Programlarındaki kazanımlar dikkate alınarak bir ihtiyaç analizi yapıldığında her sınıf seviyesinde (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) farklı sözlüksel niteliklere sahip eserlerin kaleme alınmasının zorunlu olduğu görülmüştür.

Örneğin 6. ve 7. sınıf sözlükleri birbirine benzer niteliklere sahiptir. Ancak bunlar 5. sınıf sözlüklerinde yer almayan kelimenin kavram alanı belirtme özelliğini taşımaktadır. 8. sınıf sözlükleri, alfabetik dizilmelidir. Bu özellik diğer sınıflarda zorunlu değildir.

Anahtar Kelimeler: ortaokul öğrencilerinin sözlüksel ihtiyaçlar, kazanımlar, etkinlikler, kelime öğretimi, ortaokul sözlükleri

ABSTRACT

After 1970's, dictionaries were started to be creating as considering readers' necessities. For that reason, various types of dictionaries were emerged based on different purposes like dictionary of education, dictionary of translation and shaped according to requirements of users. Dictionaries of education involve word meaning that is needed by education and formalized around a specific subject, word type, syntax, materializing visual and etc. The number of constituents, which is scope of the dictionary are taken shape according to educational stage. This study is made to indicate the quality of Turkish dictionaries that exist in Turkey and offered to secondary school students, determine what extend these studies can satisfy secondary school students' needs and guide to other secondary school dictionaries that will be written by preparing an item in the direction of needs. Therefore, the study is fictionalized based on primarily two question: "What are the lexical qualities/items of dictionaries that are offered to secondary school students?" and "What is the lexical need when the lecture books of secondary school students, class events and acquisitions that Ministry of Education predicts?". To be able to answer the first one from these questions, 26 Turkish dictionary that present secondary school students can access have been examined. Also, to be able to determine the students' lexical needs, Turkish lecture-books and Turkish work-books that Ministry of Education performed for 2014/2015 education/training year at secondary school level and Turkish Education Programs that are also published by Ministry of Education in 2005 and 2015 were taken in consideration. These documents were discussed and evaluated via document scanning method.

In consequence of examination, It was seen that students' dictionary usage was encouraged in Turkish Education Programs and the students' word knowledge was dwelt on by taking advantage of dictionaries. Nevertheless, particularly Ministry of Education, nobody made an explanatory presentation about how should be an ideal dictionary at secondary schools. Accessible secondary school dictionaries have generally been shaped based on the writer's economic apprehension and his/her knowledge. As considering the students, acquisitions in Turkish Education Programs or lecture events, a dictionary has not been made yet. When a needs analysis was performed as paying attention to Turkish lecture books, events and acquisitions in Turkish Education Programs, it was seen that different lexical quality of work should be revised at every level of class (5, 6, 7 and 8. classes). For instance, the dictionaries of 6.

and 7. classes have common quality. However, these dictionaries should have the quality of conceptual field of not containing words at 5. class', 8. class dictionaries should be aligned alphabetically but this requirement is not valid at other classes.

Key Words: the secondary school students' dictionary needs, achievements, activities, vocabulary instruction, secondary school dictionaries

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Önemi	2
Sayıtlılar	2
Sınırlılıklar	3
BÖLÜM II.....	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
Sözlük Türleri İçinde Eğitim Sözlüklerinin Yeri	4
BÖLÜM III	12
YÖNTEM.....	12
Araştırma Modeli	12
Evren ve Örneklem	12
Ölçme Araçları.....	12
Veri Toplama Süreci	13
Verilerin Çözümlemesi	13
BÖLÜM IV	14
BULGULAR.....	14
KAZANIMLARA GÖRE SÖZLÜK İHTİYACI VE İDEAL SÖZLÜK.....	14
2005 Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 5. Sınıf Sözlüğünde Bulunması Gereken Özellikler.....	15
2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre 5. Sınıf Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı	15
2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’ de Yayımlanmış Sözlüklerin 5. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu.....	16
Türkiye’deki Sözlüklerin 5. Sınıf Öğrencilerinin 2005 Yılı Türkçe Programındaki İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)	17
2005 Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 6, 7, ve 8. Sınıfların Sözlüğünde Bulunması Gereken Özellikler	18
2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre 6,7 ve 8. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı	18

Göre Türkiye’de Yayınlanmış Sözlüklerin 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu.....	18
2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’de Yayınlanmış Sözlüklerin 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu	19
Türkiye’deki Sözlüklerin 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru).....	20
2015 Türkçe Öğretim Programında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Kazanımlar	20
2015 Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 5. Sınıfların Sözlüğünde Bulunması Gereken Özellikler.....	21
2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre 5. Sınıf Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı.....	22
Türkiye’de Yayınlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi 5. Sınıf Kazanımlarına Göre Uygunluğu.....	23
2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri. 25	25
2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı	25
Tablo 9. 2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı	25
Türkiye’ de Yayınlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarındaki 6. Sınıf Öğrencilerin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru).....	27
2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri. 27	27
2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı	28
Türkiye’de Yayınlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarındaki 7. Sınıf Öğrencilerin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru).....	30
2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 8. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri. 31	31
Türkiye’de Yayınlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarındaki 8. Sınıf Öğrencilerin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru).....	33
TÜRKÇE ÇALIŞMA KİTAPLARINA GÖRE SÖZLÜK İHTİYACI VE İDEAL SÖZLÜK	
5. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar	34
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 5. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri.....	38
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 5. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı	39
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de Yayınlanmış Sözlüklerin 5. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu.....	39
Türkiye’de Yayınlanmış Sözlüklerin 2014 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerindeki 5. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru) ..	40
6. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar	41

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri.....	44
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı	44
Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 6. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu	45
Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2014 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerindeki 6. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)..	46
7. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar	47
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri.....	49
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı	49
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 7. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu.....	50
Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2014 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerindeki 7. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)..	51
8. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar	52
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 8. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri.....	54
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 8. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı	54
2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 8. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu.....	55
Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerindeki 8. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)..	56
TÜRKİYE’DE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KULLANDIĞI SÖZLÜKLERİN ÖZELLİKLERİ.....	57
BÖLÜM V	83
TARTIŞMA VE SONUÇ	83
KAYNAKLAR	94

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bir insan, ne kadar çok sözcük bilirse kendini o kadar iyi ifade edebilir. Okulda, sokakta, evde, işte veya arkadaş ortamında duygu, düşünce ve isteklerini hep bu bildiği kelime sayısına dayalı olarak anlatır. Bu yüzden sözcük bilgisi, sadece akademik başarı için değil günlük yaşantı için de önemlidir. Bunun bilincinde olan toplumlar, aileden başlamak üzere tüm eğitim sürecini bireyleri uygun sözcüklerle donatmak üzerine kurmuşlardır. Milli Eğitim Bakanlığı da buna uygun olarak Türkçe Öğretimi Programında söz varlığını geliştirme konusuna özel bir önem atfetmiştir. Bu başlık altında sözcük öğretimine yönelik birçok kazanım yazılmıştır. Ders ve çalışma kitapları da bu kazanımlarla bağlantılı metinler ve etkinlikler ile donatılmıştır. Bu metin ve etkinliklerin yapılandırılmasına bakıldığında öğrencilerin sözcük öğrenimi kolaylaştıracak bir ek kaynağa ihtiyaç duydukları rahatlıkla görülür. Bu da kelime ile ilgili bilinmeyenlerin açıklandığı eserler olan sözlüklerdir. Sözlükler, metinlerde ve etkinliklerde karşılaşılan yeni kelime ve kavramların doğru anlamlandırılması için gerekli kaynaklardır.

Aslında sözlükler dil öğretiminin en eski materyalleridir. Yakın zamana kadar dil bilmek ile kelime bilmek eş anlamlı ifadeler olarak görüldüğünden genellikle bireylere kelime listeleri ezberletilmiştir. Bu ezberi kullanılabilir kılmak için de dil bilgisi kuralları ezberletilmiştir. Bu yüzden orta Türkçe döneminde ve sonrasında görülen dil öğretme kitaplarının çoğu dil bilgisi-sözlük biçimindedir. Örneğin Memluk Devleti döneminde yazılan “Kitâbu’l- İdrâk Li-Lisâni’l-Etrâk, Ed-Dürretü’l-Muđiyyeti fî’l-Lugâti’t-Türkiyyeti, Et-Tuĥfetu’z-Zekiyye fi’l-Lugâti’t-Türkiyye, Kitâb-ı Mecmû’ı Tercümân-ı Türkî ve ‘Acemî ve Muğalî, El-Ķavânînü’l-Küllîyye Li-Zabti’l-Lugâti’t-Türkiyye vb. kitaplar bu türdendir” (Baskın, 2012,s. 23). Geleneksel yöntemle sürdürülen bu dil eğitimi anlayışı 20. yüzyılda değişmeye başlamış, metinlerin de işin içinde yer almasıyla sözlüklerin önemini azaltmıştır. Günümüzde artık sözlükler yardımcı kaynak niteliğindedir. Ancak dil öğretiminin vazgeçilmez birer tamamlayıcısıdırlar.

Problem Durumu

Dil öğretiminde yapılandırıcı bir yaklaşımı benimsemiş olan ülkemizde öğrencilerin kelime dağarcığının zenginleştirilmesinde sözlüklerin kullanılabilirliği ne durumdadır? Sözlükler, bilinmeyen kelimeleri öğretebilecek, somutlaştırabilecek bir

niteliğe sahip midir? Ülkemizde eğitimde kullanılan ders kitapları, etkinlikler veya Milli Eğitim Bakanlığının ön gördüğü kazanımlara uygun sözlükler hazırlanıyor mu? Buna benzer pek çok soru hemen her Türkçe öğretmenin zihnini meşgul etmelidir. Zira her öğretmen üstlendiği görevi hakkıyla yerine getirmesine yardımcı olabilecek kaynağa ulaşmak ister. Hatta bu sorular çoğu zaman Türkçe öğretmeni olmayan ama dilin kelimeleri ile ilgilenen, sorun yaşayan veya merak eden kişilerin de aklına gelebilir. Bu yüzden araştırma “Dil eğitiminin önemli birer materyali olan sözlükler nasıl olmalıdır?” sorusu üzerine inşa edilmiştir. Ayrıca, “Hangi aşamada nasıl bir sözlüğe ihtiyaç duyulur?”, “Türkiye’de yayımlanmış olan okul sözlükleri, dil eğitiminin ihtiyaçlarını karşılayabilmekte midir?” soruları ile desteklenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Eğitim Amaçlı Sözlükler ve Ortaokullarda Sözlük Kullanımı araştırmasının temel amacı ortaokul öğrencilerinin ihtiyaç duyduğu sözlük biçimini ortaya çıkarmak ve bir örnek madde ile sözlük hazırlayanlara bunu göstermektir. Ayrıca sınıf bazında bir sözlük hazırlamanın gerekli olup olmadığı, Türkiye’de ortaokullara yönelik hazırlanan sözlüklerin uygun olup olmadığı, eldeki sözlüklerin kullanılabilirliği gibi durumların da tespit edilmesi bu araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Türkçe Öğretimi Programında öğrencilerin sözlük kullanımının özendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencilerin kelime bilgilerinin sözlüklerden yararlanılarak artırılması istenmiştir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere kimse ortaokullarda ideal bir sözlüğün nasıl olması gerektiği üzerine çalışmamıştır. Eldeki sözlükler genellikle hazırlayanların ekonomik kaygılarına ve bilgi birikimlerine göre şekillenmiştir. Öğrenciyi, Türkçe Öğretimi Programındaki kazanımları veya ders etkinliklerini dikkate alarak bir sözlük şimdiye kadar hazırlanmamıştır. Bu araştırma ders kitapları, etkinlikler ve Türkçe Öğretimi Programındaki kazanımlar dikkate alınarak bir ihtiyaç analizi biçiminde gerçekleştiğinden ideal sözlük biçimini ortaya çıkarmaktadır. Öğrencilerin ihtiyaçlarını ve var olan sözlüklerin eksikliklerini ortaya çıkardığı için önemlidir.

Sayıtlar

Araştırmada değerlendirilen 26 (yirmi altı) sözlük, Türkiye’de hâlihazırdaki tüm ortaokul Türkçe sözlükleri olarak var sayılmıştır. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığının 2014/2015 eğitim-öğretimi için ortaokullar seviyesinde hazırladığı Türkçe Ders

Kitapları ve Türkçe Çalışma Kitaplarında yer alan metin ve etkinlikler öğrencilerin sözlüksel ihtiyaçlarının belirlenmesinde yeterli kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın evreni Türkiye’de yayımlanan tüm eğitim sözlükleridir. Ancak bu sözlüklerin hepsinin değerlendirilmesinin zor ve uzun süreli bir çalışma gerektirmesinden dolayı araştırma ortaokul sözlükleri ile sınırlandırılmıştır. Sözcük öğretiminde bir ihtiyaç analizi yapabilmek için de Milli Eğitim Bakanlığının 2014/2015 eğitim-öğretimi için ortaokullar seviyesinde hazırladığı Türkçe Ders Kitapları ve Türkçe Çalışma Kitapları dışındaki eserler kapsam dışında bırakılmıştır. Kazanımlar ise hem 2005 Türkçe Öğretimi Programından hem de 2015 Türkçe Öğretimi Programından belge tarama yöntemi ile alınarak değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırma neticesinde ulaşılan sonucun her sınıf için birer madde ile somutlaştırılması yeterli görülmüştür.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sözlük, Türkçe sözlükte “Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat”(Komisyon, 2011,s. 2157) olarak tanımlanmıştır. Aksan (2007) ise sözlüğü, “Bir dilin (ya da birden çok dilin) sözcüklerini, söyleyiş biçimleriyle, yazımlarıyla veren, bağımsız biçimbirimleri temel alarak bunların, başka öğelerle kurdukları söz öğeleriyle birlikte anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir sözcük kitabı” olarak görmüştür. Bu iki tanımdan hareketle sözlük, bir dilin tüm sözcüklerini içinde barındıran eser olarak tanımlanabilir. Bu eserler, “Bir dildeki sözcükler ve sözcüklerin anlamlarıyla ilgili yeterli oranda bilgi ve açıklamanın bulunduğu başvuru kaynaklarıdır” (Günay, 2007,s.33). Bu yüzden sözlükler kelime öğretiminin yapıldığı kurumlarda (okul, kurs vb.) temel eğitim araçlarından biridir. Yakın geçmişe kadar sözlük ezberlemek ile dil öğrenmek neredeyse eş anlamlı kabul ediliyordu. Ancak günümüzde kabul edilen eğitim anlayışından dolayı bu durum değişmiş ve sözlükler eğitim sürecini destekleyici birer eser olarak kabul edilmektedirler. Bunun için hitap ettikleri kitlenin (bu çalışmada eğitim çağındaki bireyler göz önünde bulundurulmaktadır) “Beklentisine uygun olarak farklı boyutta ve niteliklerde (sözcük sayısı, cilt durumu, kullanılan kâğıdın kalitesi, vb.) hazırlanırlar (Günay, 2007,s. 34). Bu, okul çağındaki öğrencilerin seviyelerinin dikkate alınarak her sınıf seviyesi için ayrı bir sözlük hazırlamak anlamına gelmektedir. Özellikle Türkçe eğitiminde sözlükler, dil ile ilgili pek çok durumun açıklığa kavuşturulması için kullanıldığından bu sınıf seviyesi muhakkak dikkate alınmalıdır. Ancak Türkiye’de var olan sözlükler bu durumu dikkate almamaktadır.

Sözlük Türleri İçinde Eğitim Sözlüklerinin Yeri

İlköğretim birinci sınıftaki okuma ve yazma derslerinde öğretmenler öğrencilere sözlükleri tanıtırlar. Sözlük kullanımı gerek sınıf öğretmenleri gerekse branş öğretmenleri tarafından geliştirilmektedir. Metin işleyişi sırasında bilinmeyen kelime tespit edildiği zaman öğretmen ne kendisi o kelimenin anlamını açıklar ne de öğrencilerin sözlüğe başvurmalarına izin verir. Bu aşamada öğretmen şu sırayı takip eder:

1-Birtakım sorular sorarak öğrencilerin bilinmeyen kelimenin anlamını içinde bulunduğu cümlenin bağlamından çıkarmalarına ortam hazırlar.

2-Öğrencilere ipucu verir, varsa bağlam ipuçlarından faydalanma yoluna gider.

3-Bundan da bir sonuç alınamazsa sözlüğe bakmalarını söyler. Bu aşamada kelimenin sözlükte birden çok anlamı sıralanmışsa öğrencilerine sözlükteki kaçınıcı anlamın metindeki anlamla eşleştğini sorar ve o anlamı farklı cümlelerde kullanarak sözcüğün o anlamının kavranmasına ve kalıcı olarak öğrenilmesine çalışır.

Sözlükler, hazırlanış amacı ve taşıdığı nitelikler bakımından şöyle öbeklendirilebilir:

A. Sözlükte kullanılan dil sayısı bakımından sözlükler

1. Tek dilli sözlükler,
2. İki dilli sözlükler,
3. Üç ve daha çok dilli sözlükler şeklinde sınıflandırılmalıdır.

B. Maddelerin sıralanışına göre sözlükler

1. Alfabetik sözlükler:
 1. Madde başının ilk harfinden itibaren alfabetik olarak dizilen sözlükler,
 1. 2. Madde başının son harfinden itibaren alfabetik olarak dizilen sözlükler (Tersine Sözlükler)
2. Tematik sözlükler,
 1. Tematik-alfabetik
 2. Tematik-düzensiz

C. Kapsamı bakımından sözlükler

1. Genel sözlükler,
2. Lehçe / ağız sözlükleri,
3. Dilin belli bir alanını kapsayan sözlükler (eş anlamlı kelimeler, argo kelimeler, yabancı kelimeler, deyimler, atasözleri vb.),
4. Kullanıcıya göre sınırlandırılmış sözlükler (ilköğretim sözlükleri, lise sözlükleri, yetişkin sözlükleri vb.),
5. Belli bir bilim dalı ya da sanat alanına ait terim sözlükleri,
6. Belli bir yazar ya da metin ile sınırlandırılmış sözlükler,
7. Belli bir dönemi ele alan tarihsel sözlükler vb. şeklinde tasnif edilebilir.

D. Boyutuna göre sözlükler

1. Standart ölçülerdeki sözlükler,
2. Söz varlığı sınırlandırılmış küçük sözlükler,
3. Fasikül sözlükler,
4. Cep sözlükleri,
5. Özel biçimli sözlükler (DVD, web tabanlı veya özel baskı sözlükler vb.)

E. Yayınlanma biçimine göre sözlükler

1. El yazması biçimindeki sözlükler,
2. Matbu sözlükler,

3. e-kitap biçimindeki sözlükler,

4. Çevrim içi (on-line) sözlükler,

F. Kullanıcıların durumuna göre sözlükler

1. Dilbilimcilerin veya uzmanların sözlükleri,

2. Okur-yazar olan yetişkinlerin sözlükleri,

3. Öğrencilerin ana diline ait okul sözlükleri,

4. Yabancı dil öğrenenlerin sözlükleri.

G. Kullanım amacına göre sözlükler

1. Bir kelimenin o dildeki anlamı ve diğer kelimelerle ilişkisini vermek amacıyla hazırlanmış sözlükler,

2. Çeviri amaçlı sözlükler,

3. Eğitim amaçlı sözlükler,

4. Kelimelerin gelişimini incelemek amacıyla hazırlanmış sözlükler,

5. Kelimenin kaynağını gösteren sözlükler (etimolojik sözlükler) biçiminde ayrılabilir.

H. Kaynak dil ve hedef dil arasındaki ilişkiye göre sözlükler

1. Tek yönlü sözlükler: Türkçe-Arapça, Farsça-Türkçe vb.

2. Çift yönlü sözlükler: Türkçe-Arapça/Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe/Türkçe-Farsça vb.

3. Çok yönlü sözlükler: Bu sözlüklerde ikiden fazla dil bulunur ve tüm diller madde başı olarak düzenlenir.

İ. Maddelerin açıklanış biçimine göre sözlükler

1. Madde başlarını tanımlayan sözlükler,

2. Madde başını tanımlayıp tanıklar sunan sözlükler,

3. Madde başını açıklamadan tek sözcükle karşılayan sözlükler (eş anlamlılar, zıt anlamlılar, iki dilli sözlükler vb. olabilir).

J. Dil kurallarını açıklaması bakımından sözlükler

1. Dil bilgisi kurallarını açıklamayan sözlükler,

2. Dil bilgisi-sözlük biçiminde hazırlanmış sözlükler olmak üzere iki gruba ayrılabilir.(Baskın, 2012, s. 395-400)

Sözlükler, dilin etkin ve edilgen bütün kelimelerini içinde barındırdığı için iyi ve kullanışlı olmak zorundadır. Bu eserler niteliklerine, hacimlerine, hazırlanılış amaçlarına göre farklı özelliklere sahiptir. Öğrencilerin kullanacağı sözlükler, eğitim amaçlıdır. Yaşlarına ve aldıkları eğitim türüne göre şekillenirler. Ancak Türkiye’de hangi yaş grubuna nasıl bir sözlük gerektiği henüz kesin çizgilerle ifade edilmemiştir. Bu çalışmada kazanımlar ve ders etkinlikleri dikkate alınarak bir ihtiyaç analizi yapılmış ve hangi sınıfta nasıl bir sözlüğe ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca

bu ilkelere piyasadaki okul sözlüklerinin uygunluğu da incelenmiş ve hangi sözlüğün ihtiyaçları ne kadar karşıladığı belirlenmiştir.

Dil gelişimi için gerekliliği inkâr edilemeyen sözlükler, Türkçe eğitiminde büyük ve önemli bir role sahiptir. Türkçe derslerinde, özellikle kelime öğretiminde, sözlükler vazgeçilmez kaynaklardır. “Çocuklar, ilkin evlerinde ve yakın çevrelerinde duydukları sözcükleri, bu sözcüklerin söyleniş ve anlamlarını kavramaya çalışarak ana dillerini öğrenmeğe başlarlar. Ancak aile ortamı ve çevre, içtimaî ve kültürel bakımdan büyük ayrılıklar gösterir. Ayrıca, çocukların okula başlamadan önce öğrendikleri sözcükler daha çok günlük ihtiyaçlarıyla ilgili olup sayıca da sınırlıdır. Çocuklarda sözcük dağarcığının önemli ölçüde ve hızla zenginleştiği dönem, ilköğretim dönemidir. Özellikle ilk okuma ve yazma evresini aşan çocuklar, ilköğretim öğrenimi süresince günlük yaşamda kullanılması gereken sözcüklerin büyük bir bölümünü öğrenirler. Bunun dışında, bu günlük konuşma diline türlü bilgi dallarına özgü yeni sözcük ve terimleri de katarlar. Öğrencilerin var olan sözcük dağarcıklarının zenginleşmesinde Türkçe dersinin ayrı bir yeri vardır” (Kavcar, 1997,s. 6-7).

Türkçe dersi genel anlamda anlama ve anlatma üzerine kuruludur. Öğrencilerin var olan ya da sonradan öğrendikleri bilgilerini karşı tarafa aktarabilmeleri için kendilerini iyi ifade etmeleri gerekir. Kendilerini iyi ifade etmelerinin yolu da iyi anlama ve iyi anlatmadan geçer. Bireyin okuduğunu en iyi şekilde anlaması ve anlatması için yeterli seviyede kelime hazinesine sahip olması gerekir. Kelime hazinesi zengin olan öğrenciler, kendilerini iyi ifade ettikleri gibi, daha fazla kelimeyle düşünür, daha iyi hayal kurar, düşüncelerini daha akıcı ve tutarlı bir biçimde karşı tarafa aktarırlar. Kelime hazinesi fakir olan öğrenciler ise daha az cümle kurar, daha az düşünür ve daha az anlamlandırma işlemi gerçekleştirir. Bu durum, öğrencide özgüven eksikliğine ve öğrencinin akademik başarısızlığına neden olabilir. Kelime öğretimini en iyi şekilde ve amacına uygun yapmak isteyen eğitimciler, bu yüzden, derslerinde kelime öğretimi etkinliklerine ve sözlük kullanımına fazlaca yer vermelidirler. Peki, bu eğitimciler, hangi sözlükleri tercih etmelidir? Öğrenci sözlüklerinin diğer sözlüklerden ayrılan özellikleri var mıdır?

Öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştirilmesinde kullanılacak sözlükler diğer sözlüklerden farklıdır. Bunların amaçları, içerikleri ve düzenlenişleri çeşitli ölçütlere göre belirlenir. Göçer (2001), ilköğretim okulları için hazırlanan sözlüklerin amaç ve ölçütlerini genel olarak aşağıdaki gibi sıralamıştır:

1. Öğrencilerin ve Türk halkının Türkçeyi daha iyi öğrenmesi, günlük hayatında doğru kullanmasına katkıda bulunmak,

2. Özellikle ilköğretimin ilk yıllarında öğrencilerin sözlük kullanmayı öğrenerek bir iş başarmış olmanın sevincini yaşamalarını sağlamak; daha başka işler başarabileceği öz güvenini oluşturmak,

3. Sözlük kullanma yeteneğinin bilgi kazanmaya etkisini sezdirerek öğrencileri yardımcı ders kitaplarını kullanmağa alıştırmak ve özendirmek; yardımcı kaynakların yararına inandırmak,

4. Türkçenin öğrenilmesinde karşılaşılan zorlukların kolayca aşılmasını sağlamak; doğru öğrenme ve öğrenilenlerin yerinde kullanımını sağlamak,

5. Sözlüklerin baş kısmına temel ve pratik bilgilerin konulmasıyla her Türk ferдинin Türkçeye ilgili önemli bilgi ve kuralları öğrenmesini sağlamak,

6. Kelimelerin kullanımını bir yapı içinde göstermek için verilen örnekler vasıtasıyla öğrencinin ve halkın şiir, hikâye, roman... gibi türlerle, Türk dilinin inceliğini ve etkileyici güzelliğini tanımalarını sağlamak,

7. Bilmediği bir şeyi nereden ve nasıl öğreneceğini (kaynak eser kullanımını) öğrenen öğrencinin problem çözme yeteneğini geliştirmek. Karşılaştıkları problemleri çözebilecek anlayışa erdirmek.

Bugün ortaokullarda kullanılan eğitim amaçlı sözlükler bu amaç ve ölçütlere tam olarak uyuyor mu? Piyasada çok sayıda seçenikle karşılaşan öğrenci hangi eseri tercih etmelidir? Eserlerin hepsi ortaokul öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılıyor mu? Niteliksiz ve işlevsel olmayan bir eser, öğrencinin akademik başarısında olumsuz bir etkiye sahip olabilir mi? İşte bütün bu soruların cevabının arandığı bu çalışmada, sonuç ve öneriler kısmında her sınıf seviyesi için bir örnek madde hazırlanarak ileride hazırlanacak sözlüklere rehberlik edilmek istenmiştir.

Kavram Alanı

Aksan(1989,s.254) kavram alanını "Birbiriyle ilişkili ve birbirine yakın kavramların, eşanlamlıların, içinde düşünüldükleri alan" olarak tanımlıyor. Bir kavramın gerçek anlamda bilinebilmesi ve anlaşılabilmesi için kavramın hangi kelimelerle ilgi içinde olduğu bilinmesi gerekir. Kavramlar zihinde gruplanır, genellenirken, farklı özellikleriyle diğer kavramlardan ayrılırken ve tanımlanırken kendi içinde yatay ve dikey bir alan oluşturur. Dil biliminde bu alana kavram alanı denir. Kavram alanı, o kavrama yakın, komşu kelimelerle kendisini oluşturan alt anlamlı kelimelerin toplamından oluşur.

Bir dile ait kelimelerin araştırılmasındaki birincil kaynaklardan biri o dile ait sözlüklerdir. Sözlükler, bir toplumun belleğidir, dildeki kavramların anlamsal değerlerini ortaya koyabilmekte iyi bir kaynaktır. (Günay, 2007,s. 33)

Çağrışım Alanı

Çağrışım; davranışlar, düşünceler ve kavramlar arasında yer ve zaman birliğinin etkisiyle kurulan bağlantılar sonucu, kavramın tasarlamaya; tasarlamamanın da yansımaya dönüşmesidir. Bir başka ifadeyle çağrışım, kavram ile kelime arasındaki geçiş aralığıdır.(Uçar, 2013,s.3)

Kavram karşısında zihnimize ilk uyananlar, çağrışımın etkisidir. Aysever, Platon'dan hareketle adlandırmaların aslında kavramdaki çağrışımın harflere ve hecelere yansiyarak oluştuğunu ifade eder. "Resam nasıl renkler ve şekiller aracılığıyla resmettiği şeyi taklit edip onun bir imgesini (eikon) yaratırsa, adlar verilirken de farklı bir yoldan, yani bu kez, harfler ve heceler kullanılarak şeylerin özleri taklit edilip onların imgeleri yaratılır" (Aysever, 2001,s. 160).

Gerçek Anlam

Dil bilimciler tarafından değişik isimlerle anılan bu kavram, bir sözcüğün söylendiğinde zihnimize oluşan ilk anlamıdır.

Belli bir bağlam ve konu içinde olmaksızın tek tek sözcüklerden yola çıkarak örneğin kedi, çiçek, balık göstergelerini ele alacak olursak, bunlar söylendiğinde ya da yazılı olarak önümüze geldiğinde zihnimize bir tasarım, bir görüntü oluşturdukları görülür. Bu görüntüler köpek ya da kuş göstergelerinden bütün bütün farklıdır. işte biz, örneğin kedi sözcüğü söylendiğinde zihnimize beliren bu tasarıma temel anlam ögesi (denotation) adını veriyoruz. Bilginlerin kimi zaman değişik adlarla ve yorumlarla değindikleri bu tasarım, zihnimize canlanan bu imge, sözcük açısından düşünülünce sözcüğün göndergesel anlamı (denotative meaning, referential meaning) olmaktadır (Aksan, 2005,s.50).

Aç: Yemek yeme gereksinimi duyan ya da yemesi gereken, tok karşıtı. (Aç tokun halinden anlamaz.)

Büyük: Boyutları benzerlerinden daha uzun olan, küçük karşıtı. (Kendisine büyük bir ev almış.)

Mecaz Anlam

Aksan (2005), dilde mecaz anlam olarak adlandırılan sözcüklerin temel anlam dışındaki anlamlarını yan anlam olarak değerlendirmek gerektiğini belirtir.

Her dilde sözcükler zamanla yeni anlamlar kazanır. Sözcüklerin gerçek anlamının dışında başka bir sözcük ya da kavram yerine kullanılmasıyla oluşan anlama mecaz anlam denir: "Onunla açık konuşacağım.", "Bizi çok sıcak karşıladı." cümlelerini örnek olarak verebiliriz.

Terim Anlam

Bilim, sanat, spor ya da bir meslek alanına özgü belirli ve özel kavramları karşılayan sözcüklere terim anlamlı sözcükler denir.

Terim, genel olarak özel alanların kavramlarına verilen addır. Bu alanlar bilim, teknik, sanat, spor gibi birbirinden çok ayrı olabilir (Aksan, 1995,s. 364).

Eş anlamlılık

“Anlamları aynı veya birbirine yakın olan kelimeler. Dilbilimi açısından aslında anlamca birbirine tıptı tıpına denk düşen çok az kelime vardır. Eş anlamlı sözler, genellikle bazı kelimelerdeki kavram inceliklerinin çeşitli sosyal ve dil kesimlerinde zamanla gölgelenmeye uğrayarak anlamca birbirlerine yaklaşmalarından oluşmuştur. bıkmak, bezmek, usanmak; göndermek, yollamak; son bulmak, sona ermek. Bir dilin kendi kelimeleri arasında olduğu gibi alıntı kelimeleri arasında da eş anlamlı olanları vardır. Türkçe; Arapça ve Farsçadan yaptığı alıntılar dolayısıyla bu bakımdan bol örnekler vermektedir: göz, çeşm, ayn; dudak, leb; değer, kıymet; yetenek, kabiliyet. Dilimizde, eş anlamlı sözlerin batı dillerinden alınmış örnekleri de vardır: doğruca, doğrudan doğruya, direkt; yönerge, direktif, talimat; boyunbağı, kravat.” (Korkmaz, 1992,s.56)

“Ses bilimsel olarak birbirinden farklı ama aynı ya da yakın anlamlı sözcüklerdir. Eş anlamlılık iki ya da daha çok sözcüğün, yani göstergenin aynı ya da yakın anlama gelmesidir. Aynı gösterenlerin, aynı gösterileni belirtmesidir eş anlamlılık. Örneğin, yaşlı/ihtiyar, yürekli/cesur, siyah/kara. Yukarıda verilen birkaç örnekten de anlaşılacağı gibi gerçek anlamda eş anlamlılık yoktur. Anlam açısından yakın olan sözcükler değişik lehçelere ait olabilirler.” (Kılıç, 2009,s. 49)

Zıt Anlamlılık

Anlamca birbirinin karşıtı olan sözcükler arasındaki özelliğe zıt anlamlılık denmektedir: sıcak - soğuk, büyük - küçük gibi. Anlam açısından karşıt anlamlı sözcüklerin birçok türünden söz etmek mümkündür.

“Geleneksel tanımı olarak, anlam açısından karşıt olan sözcüklere verilen addır. Ancak bu anlam açısından karşıtların birkaç türünden söz etmek olasıdır. Genelde bir sözcüğün anlamı kısmen ne olamadığı belirtilerek saptanabilir. Örneğin, erkek, dişi olmayan biçiminde tanımlanabilir. Ölü, yaşamayan olarak tanımlanabilir. Kimi sözcükler arasında karşıt anlamlılık bağlamında değişik ilişkiden söz etmek olasıdır, ancak bir arada var olmaları olası olmayan sözcüklerdir.” (Kılıç, 2009,s. 50)

Eş seslilik

Yazılışları ve söylenişleri aynı olduğu hâlde aralarında anlam ilişkisi bulunmayan sözcükler arasındaki ilişkiye eş seslilik (sesteşlik) adı verilir. Eş sesli sözcüklerin anlamı yalnız kullanıldıkları yere ya da bağlama göre anlaşılır. Örneğin, “yüz” sözcüğünün tek başına bırakıldığında (sayı, gövde bölümü, yüzmek eylemi...) anlamlarından hangisini anlattığını bilemeyiz (Bilgin, 2002,s. 49).

“Eş adlılık, gösterileni ayrı, göstereni özdeş olan sözcüklerin özelliği (ör. bir “renk” belirten kara ve “toprak parçası” kara sözcükleri). Kimi dillerde (ör. Fransızca) görülen yazılışı ayrı, söylenişi aynı olan eş adlı sözcüklere eş sesli, söylenişi ayrı, yazılışı aynı olan sözcüklere

eş yazımlı denir.” (Vardar, 2002,s. 93) Aksan (2005) ise bazı dillerde eş adlılığın eş seslilik ve eş yazımlılık olarak iki bölümde incelendiğini belirtir. Yazılışları ve söylenişleri aynı olduğu hâlde anlamca farklı olan sözcükleri eş sesli sözcükler olarak tanımlar.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Modeli

“Bu çalışma betimsel bir araştırma modeline dayanmaktadır. Betimsel araştırma modeli ilgili mevcut durumu saptamayı, olayı tasvir ederek problemi anlamayı amaçlar.” (Arıkan, 2013, s. 27). Bu modelin taramaya dayalı biçimi kullanılmıştır.

Tarama modelleri iki türdür: genel tarama ve örnek olay tarama. Burada genel tarama biçimi tercih edilmiştir. “Bu tarama biçimi, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir.” (Karasar, 2012, s. 79).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmada örneklem tercihinde bulunulmamıştır. Araştırmanın evreni 2014-2015 eğitim öğretim yılında ortaokullara Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Türkçe çalışma kitaplarındaki sözlük kullanımı ile bağlantılı etkinlikler, Türkçe dersi kazanımları ve Türkçe Öğretim Programlarıdır. Bu eğitim-öğretim yılında kullanılan MEB yayınlarına ait Türkçe öğrenci çalışma kitapları incelenmiştir. Bu kitaplarda sözlük kullanmaya yönelik hazırlanan etkinlikler belirlenmiş ve bu etkinliklerden hareketle öğrencilerin ihtiyacı olan sözlüksel nitelikler belirlenmiştir. Ayrıca Türkçe dersi kazanımları da incelenmiş kazanımlarda istenilen sözlüksel nitelikler belirlenmiştir. 2005 ve 2015 yılında yayımlanan Türkçe Öğretimi Programları incelenerek sözlük kullanımı ile bağlantılı amaçlar belirlenmiştir.

Ölçme Araçları

Diller, kullanıcılarına bir durumu, olayı veya düşüncüyü birden fazla yolla, farklı farklı kelimelerle anlatma imkânı verirler. Dil eğitiminin temel amacı bireylere bu anlatım yollarından ve seçme eksenindeki tercihlerden en doğru olanını göstermektir. Bu gösterme ve bireylere çoklu seçenekleri öğretme işini formel eğitimi yürüten okullar üstlenir. Bu çalışmada da, okullarda kelime öğretimi amacıyla kullanılan eğitim amaçlı sözlüklerin istenilen amaçlara uygun olup olmadığı araştırılmıştır. Bunu tespit etmek için önce Türkçe öğrenci çalışma kitaplarındaki sözlük kullanımına yönelik etkinliklerde hangi sözlüksel nitelikler istendiği belirlenmiş daha sonra aynı şekilde Türkçe dersi kazanımlarında istenilen sözlüksel nitelikler araştırılmıştır. Sözlüksel nitelikler belirlendikten sonra bu niteliklerin elimizdeki 26(yirmi altı) sözlükte var olup olmadığı araştırılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın süreci 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın dil bilincini oluşturmayı amaç edinip edinmediğinin ortaya atılmasıyla başladı. Bunu belirleyebilmek için programlardaki "kelime öğretimi" kazanımları doküman inceleme yöntemi kullanılarak diğer kazanımların içinden çıkarıldı. Türkçe programlarının genel amaçları (dil bilincini esas alan) ve bu amaçlar doğrultusunda hazırlanan ders içi etkinliklerinin sözlük kullanmaya yöneltip yöneltmediği incelendi. En sonunda elde edilen veriler yorumlandı.

Verilerin Çözümlemesi

Bu çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, nicel bir araştırma çeşididir. Bu yüzde tarama sonucunda ortaya çıkan veriler kavram alanları göz önünde bulundurularak sınıflandırılmış ve betimlenerek yorumlanmıştır. Bu yorumlama sözlük kullanımı için hazırlanmış 206 etkinliğe ve Türkçe dersi kazanımlarına dayanmaktadır.

BÖLÜM IV BULGULAR

KAZANIMLARA GÖRE SÖZLÜK İHTİYACI VE İDEAL SÖZLÜK

Türkçe Öğretimi Programında “söz varlığını geliştirme” amacı altında sözlük kullanımı ve kelime öğretimi ile bağlantılı birçok kazanıma yer verilmiştir. Bu kazanımlar doğrultusunda hazırlanan Türkçe ders kitapları ve çalışma kitaplarında da sözlük kullanımını gerektiren etkinlikler bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının 2014-2015 için ortaokullara gönderdiği ders kitaplarında yer alan etkinlikler ve Türkçe Öğretimi programının kazanımlarında sözlük kullanımını gerektiren durumlar şöyledir:

Sıra	Kazanım	5. SINIF	6. SINIF	7. SINIF	8. SINIF
1	Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	x			
2	Dinlediklerinde geçen anlamını bilmediği kelimelerin anlamını araştırır.	x			
3	Metinde verilen ipuçlarından hareketle karşılaştığı yeni kelimelerin anlamlarını tahmin eder.	x			
4	Kelimeleri yerinde ve anlamlarına uygun kullanır.	x			
5	Anlamını bilmediği kelimelerin anlamlarını araştırır.	x			
6	Kelimelerin eş ve zıt anlamlılarını bulur.	x			
7	Dinlediklerinde eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder.	x			
8	Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.	x			
9	Eş sesli kelimelerin anlamlarını araştırır.	x			
10	Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını ayırt eder.	x			
11	Dinlediği kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder.	x			
12	Görsellerden yararlanarak söz varlığını zenginleştirir.	x			
13	Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.		x	x	x
14	Dinlenenin/ izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.		x	x	x
15	Yeni öğrendiği kelime, kavram atasözü ve deyimleri kullanır.		x	x	x
16	Okuduğu metinde geçen kelime, atasözü ve deyimleri cümle içinde kullanır.		x	x	x
17	Aynı kavram alanına giren kelimeleri anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.		x	x	x
18	Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.		x	x	x

Tablo1. 2005 Türkçe Öğretim Programında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Kazanımlar

2005 Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 5. Sınıf Sözlüğünde Bulunması Gereken Özellikler

1-Sözlükte kelimelerin tanımları yer almalıdır.

2-Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Bu tanımlama hem kelimelerin anlamlarına uygun cümlelerle hem de görsellerle olmalıdır.

3-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlılarına yer verilmelidir.

4-Sözlüklerde kelimelerin zıt anlamlılarına yer verilmelidir.

5-Sözlüklerde eş sesli kelimelerin farklı tanımlarına yer verilmelidir.

6-Sözlüklerde kelimelerin temel anlamının dışında mecaz ve terim anlamlarına da yer verilmelidir.

2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre 5. Sınıf Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Kara (Eş sesli) Kavram Alanı: Coğrafya, Renk vb.	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak . <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
	II. 1-En koyu renk, siyah, ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	

Tablo 2. 2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre 5. Sınıf Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’ de Yayımlanmış Sözlüklerin 5. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Sıra	Sözlükler	Tanım	Tanımlama 1	Tanımlama 2	Eş Anlam	Zıt Anlam	Eş Sesli	Alt Anlamlar	Uygunluk Frekansı
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özdeş)		x	x			x		3
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x	x					3
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	6
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	6
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	6
6.	İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyadin Vakfı Yayınları)	x	x			x		x	4
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x						x	2
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x				x	x	x	4
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x				x	x	x	4
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x					x	x	3
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x			x	x	x	5
12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x	x				x	x	4
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x				x	x	x	4
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x	x			x	x	x	5
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x				x	x	4
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x						x	2
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	6
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x							1
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x		x			x		3
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	6
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x		x					2
22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x	x				x	4
23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x				x		x	3
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x				x	x	x	4
25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x				x	x	x	4
26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x							1

Tablo 3. 2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’ de Yayımlanmış Sözlüklerin 5. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Türkiye'deki Sözlüklerin 5. Sınıf Öğrencilerinin 2005 Yılı Türkçe Programındaki İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 1 Olan Sözlükler: Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi),

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler : Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları), İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları).

Uygunluk Frekansı 3 Olan Sözlükler : Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), , İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık), İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özşar), Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi) , İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları).

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: Türkçe Sözlük (Mercan Okul), Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi), İlkokullar İçin Örneklili Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları)), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi), Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi), İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)

Uygunluk Frekansı 5 Olan Sözlükler: İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık), İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi).

Uygunluk Frekansı 6 Olan Sözlükler: İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk frekansları incelendiğinde frekansı 1 olan sözlüklerin kriterlere en uzak sözlükler olduğu görülmektedir. Bu sözlüklerde sadece tanım kriterine yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk frekansı 6 olan sözlüklerdir. Bu sözlüklerde ise tanımlama2 kriterine yer verilmemiştir. 2005 yılı 5. Sınıf Türkçe dersi kazanım tablosu kriter kabul edilerek incelenen 26 (yirmi altı) sözlükten hiçbirinin kriterlere uygun olmadığı görülmektedir.

2005 Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 6, 7, ve 8. Sınıfların Sözlüğünde Bulunması Gereken Özellikler

- 1-Sözlüklerde kelimelerin tanımlarına yer verilmelidir.
- 2-Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Kelimelerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.
- 3-Sözlüklerde kelimelerin kavram alanları belirtilmelidir.
- 4-Sözlüklerde atasözlerinin tanımlarına yer verilmelidir.
- 5-Sözlüklerde deyimlerin tanımlarına yer verilmelidir.

2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre 6,7 ve 8. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Kara (Eş sesli) Kavram Alanı: Coğrafya, Renk vb.	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak. <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>
	II. 1-En koyu renk, siyah, ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>
	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>
Ak akçe kara gün içindir. (Atasözü)	Kazandığımız helal paralar sıkıntılı günümüzde imdadımıza yetişir.

Tablo 4. 2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre 6, 7, ve 8. Sınıf Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

**2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’de Yayınlanmış Sözlüklerin
6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu**

Sıra	Sözlükler	Tanım	Tanımlama	Kavram Alanı	Atasözü	Deyim	Uygunluk Frekans
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar)		x				1
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x				2
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x				2
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x				2
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x				2
6.	İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Divanet Vakfı Yayınları)	x	x				2
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x					1
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x					1
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x					1
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x					1
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x				1
12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x	x				2
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x					1
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x	x				2
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x				2
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x					1
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	4
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x					1
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x					1
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	4
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x					1
22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x				2
23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x					1
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x					1
25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x					1
26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x					1

Tablo 5. 2005 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’de Yayınlanmış Sözlüklerin 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Türkiye'deki Sözlüklerin 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 1 Olan Sözlükler: İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özşar), İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları), İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi), Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları), Türkçe Sözlük (Mercan Okul), Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları), Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi).

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler: Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık), İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar), İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyaret Vakfı Yayınları), İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi),

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk frekansları incelendiğinde frekansı 1 olan sözlüklerin kriterlere en uzak sözlükler olduğu görülmektedir. Bu sözlüklerde sadece tanım kriterine yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk frekansı 4 olan sözlüklerdir. Bu sözlüklerde ise kavram alanı kriterine yer verilmemiştir. 2005 yılı Türkçe dersi kazanım tablosu kriter kabul edilerek incelenen 26 (yirmi altı) sözlükten hiçbirinin kriterlere uygun olmadığı görülmektedir.

2015 Türkçe Öğretim Programında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Kazanımlar

SIRA	KAZANIM	5. SINIF	6. SINIF	7. SINIF	8. SINIF
1-	Anlamını bilmediği sözcükleri ve sözcük gruplarını	x	x	x	x

	öğrenir. (Sözcükleri öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçlar kullanılacaktır.)				
2-	Okuduğu metindeki sözcük ve sözcük gruplarının cümle içinde kazandığı anlamı fark eder.	x	x	x	x
3-	Kelimelerin eş ve zıt anlamlarını bilir.	x			
4-	Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	x			
5-	İsimlerin ve sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder.	x			
6-	İsim ve sıfat tamlamalarını fark ederek bunların anlama olan katkılarını bilir.	x			
7-	Kelime ve kavramların farklı anlamlarını öğrenir ve bunları bağlama uygun şekilde kullanır.		x		
8-	Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder.		x		
9-	Edat, bağlaç ve ünlemlerin anlama olan katkısını fark eder.		x		
10	İmge olarak kullanılan sözcüklerin veya deyimlerin metinde kullanılan anlamlarını belirler.			x	
11-	Fiilerin cümleye kattığı anlam özelliklerini fark eder.			x	
12-	Zarfların cümleye kattığı anlamı ve işlevini fark eder.			x	
13-	Fiilimsilerin cümledeki işlevini fark eder.				x

Tablo 6. 2015 Türkçe Öğretim Programında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Kazanımlar

2015 Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 5. Sınıfların Sözlüğünde Bulunması Gereken Özellikler

1-Sözlüklerde kelimelerin ve kelime gruplarının tanımına yer verilmelidir.

2-Sözlüklerde tanıklama olmalıdır. Bu tanıklama hem kelimelerin anlamlarına uygun cümlelerle hem de görsellerle olmalıdır.

3-Sözlüklerde kelime ve kelime gruplarının türüne yer verilmelidir.

4-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlılarına yer verilmelidir.

5-Sözlüklerde kelimelerin zıt anlamlılarına yer verilmelidir.

6-Sözlüklerde kelimelerin eş seslilik durumlarına yer verilmelidir.

7. Sözlüklerde atasözlerinin anlamlarına yer verilmelidir.

2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre 5. Sınıf Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Kara (Eş Sesli) (İsim) (Sıfat)	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak . <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
	II. En koyu renk, siyah , ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
	III. Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	
Ak akçe kara gün içindir. (Atasözü)	Kazandığımız helal paralar sıkıntılı günümüzde imdadımıza yetişir.	

Tablo 7. 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre 5. Sınıf Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi 5. Sınıf Kazanımlarına Göre Uygunluğu

Sıra	Sözlükler	Tanım	Tanımlama 1	Tanımlama 2	Tür	Eş Anlamlılık	Alt Anlamlılık	Zıt Anlam	Eş Seslilik	Deyim	Atasözü	Uygunluk Frekansı
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar)		x	x					x			3
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x	x	x							4
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x			8
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x			8
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x			8
6.	İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları)	x	x		x		x	x	x			6
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x			x		x					3
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x			x		x	x	x			5
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x			x		x	x	x			5
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x			x		x		x			4
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x		x		x	x	x			6
12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x	x		x		x		x			5
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x			x		x	x	x			5
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x	x		x		x	x	x			5
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x	x	x		x		x			6
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x			x		x		x			4
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x	x	x	9
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x			x		x					3
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x						x				2
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x	x	x	9
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x			x							2
22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x		x		x					4
23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x			x		x	x				4
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x			x		x	x	x			5

25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x			x		x	x	x			5
26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x			x							2

Tablo 8. Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Uygunluğu

Türkiye’deki Sözlüklerin 5. Sınıf Öğrencilerin 2015 Türkçe Eğitimi Programındaki İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler: Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi), Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları) , Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)

Uygunluk frekansı 3 Olan Sözlükler: Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları), İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar).

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık), Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi), Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)

Uygunluk Frekansı 5 Olan Sözlükler: Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları), Türkçe Sözlük (Mercan Okul), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık), İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları).

Uygunluk Frekansı 6 Olan Sözlükler: İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi), İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)

Uygunluk Frekansı 8 Olan Sözlükler: İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk Frekansı 9 Olan Sözlükler: Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk frekansları incelendiğinde uygunluk frekansı 1 olan sözlüğün kriterlere en uzak sözlük olduğu görülmektedir. Bu sözlükte sadece tanım kriterine yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk frekansı 9 olan sözlüklerdir. Bu sözlüklerde sadece tanımlama 2 kriterine yer verilmemiştir.

2015 yılı Türkçe dersi 5. sınıf Türkçe dersi kazanım tablosu kriter kabul edilerek incelenen 26 (yirmi altı) sözlükten hiçbirinin kriterlere uygun olmadığı görülmektedir.

2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri

- 1-Sözlüklerde kelimelerin ve kelime gruplarını tanımına yer verilmelidir.
- 2-Sözlüklerde kelimelerin anlamlarını destekleyecek tanık cümlelere ve görsellere yer verilmelidir.
- 3-Sözlüklerde kelimelerin türüne yer verilmelidir.
- 4-Sözlüklerde atasözlerinin tanımlarına yer verilmelidir.

2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Kara (İsim) (Sıfat)	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak . <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
	II. 1-En koyu renk, siyah . <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	
Ak akçe kara gün içindir. (Atasözü)	Kazandığımız helal paralar sıkıntılı günümüzde imdadımıza yetişir.	

Tablo 9. 2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Sıra	Sözlükler	Tamam	Tanımlama 1	Tanımlama 2	Alt Anlamlılık	Tür	Deyim	Atasözü	Uygunluk Frekansı
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özşar)		x	x					2
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x	x		x			4
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x			4
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x			4
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x			4
6.	İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları)	x	x		x	x			4
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x			x	x			3
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x			x	x			3
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x			x	x			3
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x			x	x			3
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x		x	x			4
12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x	x		x	x			4
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x			x	x			3
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x	x		x	x			4
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x		x	x			4
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x			x	x			3
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	6
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x			x	x			3
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x		x					2
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	6
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x		x		x			3
22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x	x	x	x			5
23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x			x	x			3
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x	x		x	x			4
25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x			x	x			3

26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x				x			2
-----	---------------------------------------	---	--	--	--	---	--	--	---

Tablo 10. 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 6. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Türkiye’ de Yayımlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarındaki 6. Sınıf Öğrencilerin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler: İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar), Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi), Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi).

Uygunluk Frekansı 3 Olan Sözlükler: İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları).

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları), İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi), İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık), Türkçe Sözlük (Mercan Okul)

Uygunluk Frekansı 5 Olan Sözlükler: İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık), Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi).

Uygunluk Frekansı 6 Olan Sözlükler: Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk frekansları incelendiğinde uygunluk frekansı 2 olan sözlüklerin kriterlere en uzak sözlükler olduğu görülmektedir. Bu sözlükte sadece tanım ve tür kriterlerine yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk frekansı 5 olan sözlüklerdir.

2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri

- 1-Sözlüklerde kelimelerin ve kelime gruplarının tanımına yer verilmelidir.
- 2- Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Bu tanımlama hem kelimelerin anlamlarına uygun cümlelerle hem de görsellerle olmalıdır.

3-Sözlüklerde kelimelerin türüne yer verilmelidir.

4-Sözlüklerde atasözlerinin anlamlarına yer verilmelidir.

2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Kara (İsim) (Sıfat)	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak . <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
	II. 1-En koyu renk, siyah . <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	
Ak akçe kara gün içindir. (Atasözü)	Kazandığımız helal paralar sıkıntılı günümüzde imdadımıza yetişir.	

Tablo 11. 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanım Tablosuna Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

**2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’ de Yayımlanmış Sözlüklerin
7. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu**

Sıra	Sözlükler	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama 2	Tür	Eş Anlamlılık	Zıt Anlam	Eş Seslilik	Alt Anlamlılık	Deyim	Atasözü	Uygunluk Frekansı
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özşar)		x	x				x				3
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x	x	x							4
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x			7
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x			7
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x			7
6.	İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyaret Vakfı Yayınları)	x	x		x		x	x	x			6
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x			x				x			3
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x			x		x	x	x			5
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x			x		x	x	x			5
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x			x			x	x			4
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x		x		x	x	x			6
12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x	x		x			x	x			5
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x			x		x	x	x			5
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x	x		x		x	x	x			5
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x		x			x	x			5
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x			x			x	x			4
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x	x	x	9
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x			x				x			3
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x						x				2
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x	x	x	9
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x			x							2

22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x	x								3
23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x			x		x		x			4
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x			x		x	x	x			5
25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x			x		x	x	x			5
26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x			x							2

Tablo 12. 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 7. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarındaki 7. Sınıf Öğrencilerin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler: Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi), Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi), Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları).

Uygunluk Frekansı 3 Olan Sözlükler: Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları), İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özşar).

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları), İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık).

Uygunluk Frekansı 5 Olan Sözlükler: Türkçe Sözlük (Mercan Okul), Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları), İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi), İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları).

Uygunluk Frekansı 6 Olan Sözlükler: İlkokullar İçin Örneklili Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları), İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi).

Uygunluk Frekansı 7 Olan Sözlükler: İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk Frekansı 9 Olan Sözlükler: Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk frekansları incelendiğinde uygunluk frekansı 2 olan sözlüklerin kriterlere en uzak sözlükler olduğu görülmektedir. Bu sözlükte sadece tanım ve tür

kriterlerine yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk frekansı 9 olan sözlüklerdir.

2015 yılı Türkçe dersi 7. sınıf Türkçe dersi kazanım tablosu kriter kabul edilerek incelenen 26 (yirmi altı) sözlükten hiçbirinin kriterlere uygun olmadığı görülmüştür.

2015 Yılı Türkçe Programındaki Kazanımlara Göre 8. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri

1-Sözlüklerde kelimelerin ve kelime gruplarının tanımına yer verilmelidir.

2- Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Bu tanımlama hem kelimelerin anlamlarına uygun cümlelerle hem de görsellerle olmalıdır.

3-Sözlüklerde kelimelerin türüne yer verilmelidir.

4-Sözlüklerde atasözlerinin tanımına yer verilmelidir.

2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 8. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Kara (İsim) (Sıfat)	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak. <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
	II. 1-En koyu renk, siyah. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	
Ak akçe kara gün içindir. (Atasözü)	Kazandığımız helal paralar sıkıntılı günümüzde imdadımıza yetişir.	

Tablo 13. 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanım Tablosuna Göre 8. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde

Sıra	Sözlükler	Tanım	Tanımlama 1	Tanımlama 2	Tür	Eş Anlamlılık	Zıt Anlam	Alt Anlamlılık	Eş Seslilik	Deyim	Atasözü	Uygunluk Frekansı
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar)		x	x					x			3
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x	x	x							4
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x			7
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x			7
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x			7
6.	İlkokullar İçin Örneklili Türkçe Sözlük (Diyaret Vakfı Yayınları)	x	x		x		x	x	x			6
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x			x			x				3
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x			x		x	x	x			5
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x			x		x	x	x			5
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x			x			x	x			4
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x		x		x	x	x			6
12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x	x		x			x	x			5
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x			x		x	x	x			5
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x	x		x		x	x	x			6
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x		x			x	x			5
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x			x			x				3
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x	x	x	9
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x			x			x				3
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x							x			2
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x	x	x	x	x	9
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x			x							2
22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x		x							3
23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x			x		x	x				4
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x			x		x	x				4
25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x			x		x	x	x			5
26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x			x							2

Tablo 14. 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarına Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 8. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi Kazanımlarındaki 8. Sınıf Öğrencilerin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler: Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi), Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi), Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları).

Uygunluk Frekansı 3 Olan Sözlükler: Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları), İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar).

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları), İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık).

Uygunluk Frekansı 5 Olan Sözlükler: Türkçe Sözlük (Mercan Okul), Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları), İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi), İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları).

Uygunluk Frekansı 6 Olan Sözlükler: İlkokullar İçin Örneklî Türkçe Sözlük (Diyamet Vakfı Yayınları), İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi).

Uygunluk Frekansı 7 Olan Sözlükler: İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk Frekansı 9 Olan Sözlükler: Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk frekansları incelendiğinde uygunluk frekansı 2 olan sözlüklerin kriterlere en uzak sözlükler olduğu görülmektedir. Bu sözlükte sadece tanım ve tür kriterlerine yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk frekansı 9 olan sözlüklerdir

2015 yılı Türkçe dersi 8. sınıf Türkçe dersi kazanım tablosu kriter kabul edilerek incelenen 26 (yirmi altı) sözlükten hiçbirinin kriterlere uygun olmadığı görülmüştür

TÜRKÇE ÇALIŞMA KİTAPLARINA GÖRE SÖZLÜK İHTİYACI VE İDEAL SÖZLÜK

Öğrenme etkinlikleri, bir konuda bilgi veren, dil ve zihinsel becerileri geliştirmeye yardım eden, belirli sürelerde gerçekleştirilen yazılı ve sözlü çalışmalardır. Etkinlikler öğrencilerin bilgileri keşfetme, bütünleştirme, mantığını yakalama, becerileri geliştirme ve başkalarıyla paylaşımlarına yardım etmektedir. Her bir etkinlik öğretimde önemli yer tutmaktadır (Güneş, 2012: 10).

Türkçe öğretiminde de öğrencileri öğretme – öğrenme sürecinde aktif hale getirmek için ilkökul ve ortaokul Türkçe çalışma kitapları için hazırlanan etkinlikler önemli bir yer tutmaktadır. Bu etkinlikler aracılığı ile öğrenci dersin her aşamasında öğretme- öğrenme sürecinin içinde doğrudan yer almaktadır. Bu sayede de öğrenmeleri daha kalıcı hale gelmektedir.

Türkçe çalışma kitaplarındaki etkinlikler, Türkçe öğretiminin amaçları ve bu doğrultuda belirlenen kazanımlar ışığında hazırlanmaktadır. Yani çalışma kitaplarındaki her etkinliğin bir amacı vardır.

Bu çalışmada MEB yayınları 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe çalışma kitaplarında bulunan etkinlikler incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ortaokul Türkçe çalışma kitaplarında öğrencilerin sözcüklerini geliştiren ve öğrencileri sözlük kullanmaya teşvik eden etkinlikler tespit edilmiştir. Bu etkinlikler ve etkinliklerde istenen tablolarda sınıflara göre gruplanmıştır.

5. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar

S I R A	T E M A	Etkinler	Sözlüksel İhtiyaçlar							
			Tanım	Tanımlama	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Çağrışım	Alt Anlamlılık	Deyim	
1	1.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme (10,18.Sayfa)	x							
2	3.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme (73. Sayfa)	x							

3	1.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma (25, 29.Sayfa)	x						
4	2.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma (37, 43, 50, 54. Sayfa)	x						
5	3.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma (67, 78.Sayfa)	x						
6	4.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma (92, 97.Sayfa)	x						
7	5.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma (108, 115, 126.Sayfa)	x						
8	6.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma (132, 136,141.Sayfa)	x						
9	7.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma (153,172.Sayfa)	x						
10	8.TEMA	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma (183,189,195.Sayfa)	x						
11	1.TEMA	Anlamı verilen kelime ve kelime gruplarını bularak bulmacaya yerleştirme(11, 19. Sayfa)	x						
12	3.TEMA	Anlamı verilen kelime ve kelime gruplarını bularak bulmacaya yerleştirme(60, 68, 79. Sayfa)	x						
13	5.TEMA	Anlamı verilen kelime ve kelime gruplarını bularak bulmacaya yerleştirme(119, 127. Sayfa)	x						
14	6.TEMA	Anlamı verilen kelime ve kelime gruplarını bularak bulmacaya yerleştirme(135, 148. Sayfa)	x						
15	7.TEMA	Anlamı verilen kelime ve kelime gruplarını bularak bulmacaya yerleştirme(153. Sayfa)	x						

16	8.TEMA	Anlamı verilen kelime ve kelime gruplarını bularak bulmacaya yerleştirme(196. Sayfa)	x						
17	2.TEMA	Metinden hareketle kelimelerin anlamını tahmin etme.	x						
18	2.TEMA	Metinden hareketle kelimelerin anlamını tahmin etme ve kelimeleri metindeki anlamları ile cümle içinde kullanma (53. Sayfa)	x	x					
19	4.TEMA	Metinden hareketle kelimelerin anlamını tahmin etme ve kelimeleri metindeki anlamları ile cümle içinde kullanma (95. Sayfa)	x	x					
20	6.TEMA	Metinden hareketle kelimelerin anlamını tahmin etme ve kelimeleri metindeki anlamları ile cümle içinde kullanma (145. Sayfa)	x	x					
21	7.TEMA	Metinden hareketle kelimelerin anlamını tahmin etme ve kelimeleri metindeki anlamları ile cümle içinde kullanma (169. Sayfa)	x	x					
22	8.TEMA	Metinden hareketle kelimelerin anlamını tahmin etme ve kelimeleri metindeki anlamları ile cümle içinde kullanma (187.. Sayfa)	x	x					
23	1.TEMA	Anlamı yeni öğrenilen kelimeleri cümle içinde kullanma(10, 28. Sayfa)		x					
24	1.TEMA	Verilen kelime ve kelime gruplarını cümle içinde kullanma (17. Sayfa)		x					
25	2.TEMA	Verilen kelime ve kelime gruplarını cümle içinde kullanma (36, 42.. Sayfa)		x					
26	5.TEMA	Verilen kelime ve kelime gruplarını cümle içinde kullanma (114,120. Sayfa)		x					
27	7.TEMA	Verilen kelime ve kelime gruplarını cümle içinde kullanma (158, 165,166. Sayfa)		x					
28	8.TEMA	Verilen kelime ve kelime gruplarını cümle içinde kullanma (187,189. Sayfa)		x					
29	1.TEMA	Kelimelerin eş anlamlılarını bulup cümle içinde kullanma(16. Sayfa)		x	x				
30	2.TEMA	Kelimelerin eş anlamlılarını bulup cümle içinde kullanma(41. Sayfa)		x	x				

31	3.TEMA	Kelimelerin eş anlamlılarını bulup cümle içinde kullanma(71,77. Sayfa		x	x				
32	8.TEMA	Kelimelerin eş anlamlılarını bulup cümle içinde kullanma(193. Sayfa)		x	x				
33	1.TEMA	Kelimelerin eş anlamlılarını bulma(32. Sayfa)			x				
34	2.TEMA	Kelimelerin eş anlamlılarını bulma(52. Sayfa)			x				
35	8.TEMA	Kelimelerin eş anlamlılarını bulma(181,198. Sayfa)			x				
36	2.TEMA	Kelimelerin zıt anlamlılarını bulma(57. Sayfa)				x			
37	5.TEMA	Kelimelerin eş anlamlılarını bulma(113. Sayfa)				x			
38	4.TEMA	Kelimelerin zıt anlamlılarını bulmacaya yerleştirme(101. Sayfa)				x			
39	3.TEMA	Kelimelerin zıt anlamlılarını bulup cümle içinde kullanma (80. Sayfa)		x		x			
40	7.TEMA	Kelimelerin eş ve zıt anlamlılarını bulma(174. Sayfa)			x	x			
41	1.TEMA	Kelimenin çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını yazma(18. Sayfa)					x		
42	2.TEMA	Kelimenin çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını yazma(36. Sayfa)					x		
43	3.TEMA	Kelimenin çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını yazma(60,67. Sayfa)					x		
44	4.TEMA	Kelimenin çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını yazma(86, 97. Sayfa)					x		
45	5.TEMA	Kelimenin çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını yazma(121. Sayfa)					x		
46	6.TEMA	Kelimenin çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını yazma(132,141. Sayfa)					x		
47	7.TEMA	Kelimenin çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını yazma(152, 159, 166. Sayfa)					x		
48	8.TEMA	Kelimenin çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını yazma(183,189. Sayfa)					x		
49	2.TEMA	Kelimenin çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını yazma ve cümle içinde kullanma(49. Sayfa)		x			x		

50	1.TEMA	Kelimeleri gerçek ve mecaz anlamları ile cümle içinde kullanma(22. Sayfa)		x				x	
51	2.TEMA	Kelimelerin cümle içindeki anlamlarını bulup kelimeleri bu anlamları ile cümle içinde kullanma (46. Sayfa)		x				x	
52	2.TEMA	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama(42. Sayfa)						x	
53	3.TEMA	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama(89. Sayfa)						x	
54	5.TEMA	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama(125. Sayfa)						x	
55	7.TEMA	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama(159. Sayfa)						x	
56	8.TEMA	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama(183,193. Sayfa)						x	
57	7.TEMA	Metindeki terim anlamlı kelimeleri bularak cümle içinde kullanma (164. Sayfa)		x				x	
58	8.TEMA	Verilen deyimleri cümle içinde kullanma(182. Sayfa)		x					x

Tablo 15. 5. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler Ve Sözlüksel İhtiyaçlar

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 5. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri

1-Sözlüklerde kelimelerin kelime gruplarının(deyimlerin) tanımlarına yer verilmelidir.

2-Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Kelimelerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.

3-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlıları olan kelimelere yer verilmelidir.

4-Sözlüklerde kelimelerin zıt anlamlıları olan kelimelere yer verilmelidir.

5-Sözlüklerde kelimelerin çağrıştırdığı kelimelere yer verilmelidir.

6-Sözlüklerde kelimelerin alt anlamlarına yer verilmelidir.

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 5. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Kara	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak . <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>
Çağrıştırdığı	II. 1-En koyu renk, siyah, ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>
Kelimeler: Toprak, deniz, siyah, beyaz vb.	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>
Karalar Bağlamak	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kaybedince karalar bağladı.</i>

Tablo 16. 2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 5. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 5. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Sıra	Sözlükler	Tamam	Tanımlama	Eş Anlam	Zıt Anlam	Çağrışım	Alt Anlamlar	Deyim	Uygunluk Frekansı
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar)		x						1
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x						2
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x		x		5
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x		x		5
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x		x		5
6.	İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları)	x	x		x		x		4
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x					x		2
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x			x		x		3
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x			x		x		3
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x					x		2
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x		x		x		4

12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x	x				x		3
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x			x		x		3
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x	x		x		x		4
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x				x		3
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x					x		2
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x		x	x	6
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x							1
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x							1
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x		x	x	6
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x							1
22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x				x		3
23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x			x		x		3
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x			x		x		3
25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x			x		x		3
26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x							1

Tablo 17. 2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 5. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2014 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerindeki 5. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 1 Olan Sözlükler: İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi), Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları), Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi).

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler: İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık), İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları),

Uygunluk Frekansı 3 Olan Sözlükler: İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları), İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi), Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi), Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi), Türkçe Sözlük (Mercan Okul).

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: Türkçe Sözlük (Mercan Okul), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık), İlkokullar İçin Örneklî Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları)

Uygunluk Frekansı 5 Olan Sözlükler: İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk Frekansı 6 Olan Sözlükler: Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk frekansları incelendiğinde uygunluk frekansı 1 olan sözlüklerin kriterlere en uzak sözlükler olduğu görülmektedir. Bu sözlükte sadece tanım kriterine yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk frekansı 6 olan sözlüklerdir. Bu sözlüklerde sadece çağrışım kriterine yer verilmemiştir.

Türkçe dersi 5. sınıf Türkçe dersi çalışma kitaplarındaki etkinlikler kriter kabul edilerek incelenen 26 (yirmi altı) sözlükten hiçbirinin kriterlere uygun olmadığı görülmüştür.

6. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar

Sıra	Tema	Etkinlikler	Sözlüksel İhtiyaçlar							
			Tanım	Tanımlama	Tür	Eş Anlam	Alt Anlamlılık	Tanımlama2	Kavram Alanı	Deyim
1-	1.Tema	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma (22. Sayfa)	x							
2-	1.Tema	Anlamları verilen kelimeleri bularak bulmacaya yerleştirme (27. Sayfa)	x							
3-	2.Tema	Anlamları verilen kelimeleri bularak bulmacaya yerleştirme (52. Sayfa)	x							
4-	4.Tema	Anlamları verilen kelimeleri bularak bulmacaya yerleştirme (92, 109. Sayfa)	x							
5-	5.Tema	Anlamları verilen kelimeleri bularak bulmacaya yerleştirme (133. Sayfa)	x							
6-	6.Tema	Anlamları verilen kelimeleri bularak	x							

		bulmacaya yerleştirme (150, 165, 173. Sayfa)									
7-	3.Tema	Kelimelere ekler getirerek istenilen anlama sahip kelimeler oluşturma (71. Sayfa)	x								
8-	4.Tema	Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin etme(105. Sayfa)	x								
9-	6.Tema	Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin etme (150. Sayfa)	x								
10-	1.Tema	Kelimelere uygun ekler getirme ve oluşan kelimeleri cümle içinde kullanma (25. Sayfa)	x	x							
11-	2.Tema	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma, cümle içinde kullanma (37. Sayfa)	x	x							
12-	5.Tema	Metinden hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme ve kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma, cümle içinde kullanma (134. Sayfa)	x	x							
13-	6.Tema	Anlamı verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme ve cümle içinde kullanma (171. Sayfa)	x	x							
14-	2.Tema	Altı çizili kelimeleri cümle içinde kullanma (42. Sayfa)		x							
15-	5.Tema	Verilen kelimeleri kullanarak metin oluşturma (137. Sayfa)		x							
16-	2.Tema	Kelimelere farklı ekler getirerek yeni kelimeler türetme (41. Sayfa)			x						
17-	3.Tema	Verilen kelimeleri kullanarak yeni kelimeler türetme (77. Sayfa)			x						
18-	4.Tema	Verilen kelimeleri kullanarak yeni kelimeler türetme (111. Sayfa)			x						
19-	1.Tema	Eş anlamlı kelimelere örnek verme (28. Sayfa)				x					
20-	2.Tema	Kelimeleri eş anlamlıları ile eşleştirme (44. Sayfa)				x					
21.	2.Tema	Bulmacaya gizlenmiş eş anlamlı kelimeleri bulma (44. Sayfa)				x					

22-	6.Tema	Kelimelerin eş anlamlılarını bulmacaya yerleştirme (157. Sayfa)				x				
23-	1.Tema	Altı çizili kelimelerin eş anlamlılarını bularak cümle içinde kullanma (28. Sayfa)		x		x				
24-	3.Tema	Kelimelerin eş anlamlılarını ve yakın anlamlılarını yazma (66. Sayfa)				x	x			
25-	1.Tema	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama (32. Sayfa)					x			
26-	4.Tema	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama (106, 113. Sayfa)					x			
27-	4.Tema	Kelimelerin cümlede gerçek ya da mecaz anlamda kullanıldığını belirleme (98. Sayfa)					x			
28-	3.Tema	Görsellerdeki kelimeleri yazma ve cümle içinde kullanma (76. Sayfa)		x				x		
29-	5.Tema	Cümlelerdeki boşlukları görsellerden hareketle tamamlama (144. Sayfa)						x		
30-	3.Tema	Kavram alanı farklı olan kelimeyi bulma ve cümle içinde kullanma (66. Sayfa)		x					x	
31-	3.Tema	Kelimeleri kavram alanlarına göre gruplama ve cümle içinde kullanma (79. Sayfa)		x					x	
32-	5.Tema	Kelime ve kelime gruplarını anlam özelliklerini dikkate alarak sınıflama (134. Sayfa)							x	
33-	1.Tema	Deyimleri anlamları ile eşleştirme ve cümle içinde kullanma (43. Sayfa)	x	x						x
34-	4.Tema	Deyimleri anlamları ile eşleştirme ve cümle içinde kullanma (107. Sayfa)	x	x						x
35-	4.Tema	Deyimleri verilen olaylarla eşleştirme ve cümle içinde kullanma (93. Sayfa)		x						x
36-	4.Tema	Kelime grupları içinde deyim olanları belirleme ve cümle içinde kullanma (98. Sayfa)		x						x
37-	5.Tema	Verilen deyimleri cümle içinde kullanma (141,150. Sayfa)		x						x

Tablo 18. 6. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri

- 1-Sözlüklerde kelimelerin tanımlarına yer verilmelidir.
- 2-Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Kelimelerin anlamı uygun cümlelerle ve görsellerle desteklenmelidir.
- 3-Sözlüklerde kelimelerin türüne yer verilmelidir.
- 4-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlıları olan kelimelere yer verilmelidir.
- 5-Sözlüklerde kelimelerin kavram alanlarına yer verilmelidir.
- 6-Sözlüklerde kelimelerin çağrıştırdığı kelimelere yer verilmelidir.
- 7-Sözlüklerde kelimelerin alt anlamlarına yer verilmelidir.
- 8-Sözlüklerde deyimlerin tanımlarına yer verilmeli ve deyimlerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Kara (İsim) (Sıfat) Çağrıştırdığı Kelimeler: Toprak, deniz, siyah, beyaz vb. Kavram Alanı: Coğrafya, renk.	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak. <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
	II. 1-En koyu renk, siyah. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	

Tablo 19. 2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 6. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

**Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de
Yayımlanmış Sözlüklerin 6. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu**

Sıra	Sözlükler	Tanım	Tanımlama 1	Tanımlama 2	Tür	Eş Anlam	Kavram Alanı	Alt Anlamlar	Çağrışım	Deyim	Uygunluk Frekans
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar)		x	x							2
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x	x				x			4
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x		x			5
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x		x			5
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x		x			5
6.	İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları)	x	x		x			x			4
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x			x	x					3
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x			x			x			3
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x			x			x			3
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x			x			x			3
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x			x			x			3
12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x			x			x			3
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x			x			x			3
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x			x			x			3
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x		x			x			4
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x						x			2
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x		x		x	6
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x									1
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x	x	x	x						4
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x		x		x	6
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x		x							2
22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x	x							3
23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x			x			x			3
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x			x			x			3
25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x			x			x			3
26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x									1

Tablo 20. Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de
Yayımlanmış Sözlüklerin 6. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2014 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerindeki 6. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 1 Olan Sözlükler: Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi).

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler: İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özfar), Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları).

Uygunluk Frekansı 3 Olan Sözlükler: Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi), İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük(TDK Yayınları),İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları),İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi),İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi),İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık), Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları),Türkçe Sözlük (Mercan Okul),Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları).

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi),İlkokullar İçin Örneklİ Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi).

Uygunluk Frekansı 5 Olan Sözlükler: İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk Frekansı 6 Olan Sözlükler: Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk frekansları incelendiğinde uygunluk frekansı 1 olan sözlüklerin kriterlere en uzak sözlükler olduğu görülmektedir. Bu sözlükte sadece tanım kriterine yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk frekansı 6 olan sözlüklerdir. Bu sözlüklerde çağrışım, kavram alanı ve tanımlama2 kriterlerine yer verilmemiştir.

Türkçe dersi 5. sınıf Türkçe dersi çalışma kitaplarındaki etkinlikler kriter kabul edilerek incelenen 26 (yirmi altı) sözlükten hiçbirinin kriterlere uygun olmadığı görülmüştür

7. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar

Sıra	Tema	Etkinlikler	Sözlüksel İhtiyaçlar										
			Tanım	Tanımlama 1	Tanımlama 2	Eş Anlamlılık	Alt Anlamlılık	Eş Seslilik	Çağrışım	Kavram Alanı	Deyim		
1-	4.Tema	Anlamları verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme (100. Sayfa)	x										
2-	5.Tema	Anlamları verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme(130, 138, 152. Sayfa)	x										
3-	4.Tema	Kelimeleri anlamları ile eşleştirme (115. Sayfa)	x										
4-	1.Tema	Anlamları verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme ve cümle içinde kullanma(17. Sayfa)	x	x									
5-	6.Tema	Anlamları verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme ve cümle içinde kullanma	x	x									
6-	2.Tema	Kelimelerin anlamını tahmin etme, sözlükten araştırma ve kelimeleri cümle içinde kullanma(45,46, 49. Sayfa)	x	x									
7-	3.Tema	Kelimelerin anlamını tahmin etme, sözlükten araştırma ve kelimeleri cümle içinde kullanma(76. Sayfa)	x	x									
8-	4.Tema	Verilen kelime ve kelime gruplarını kullanarak metin oluşturma(104. Sayfa)		x									
9-	4.Tema	Kelimeleri cümle içinde kullanma (125. Sayfa)		x									
10-	2.Tema	Kelimelerin eş anlamlılarını bulma(46. Sayfa)				x							
11-	1.Tema	Kelimelerin eş ve yakın anlamlılarını bulma(10. Sayfa)				x	x						
12-	3.Tema	Kelimeleri eş ve yakın anlamlıları ile eşleştirme(77. Sayfa)				x	x						
13-	1.Tema	Anlamı verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme, kelimelerin eş ve yakın anlamlılarını bulma(23. Sayfa)	x			x	x						

14-	1.Tema	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama (14, 17. Sayfa)					x				
15-	2.Tema	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama (38, 47. Sayfa)					x				
16-	4.Tema	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama (107, 112. Sayfa)					x				
17-	5.Tema	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama (137. Sayfa)					x				
18-	6.Tema	Cümlelerdeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama (170. Sayfa)					x				
19-	4.Tema	Kelimelerin metinde hangi anlamda kullanıldığını tahmin ederek uygun olanı işaretleme (108. Sayfa)	x				x				
20-	4.Tema	Eş sesli kelimeleri farklı anlamları ile cümle içinde kullanma (122. Sayfa)		x				x			
21-	3.Tema	Kelimelerin çağrıştırdığı kelimeleri yazma (76. Sayfa)							x		
22-	4.Tema	Kelimeleri kavram alanına göre gruplama (122. Sayfa)								x	
23-	6.Tema	Aynı kavram alanına giren kelimeleri işaretleme (183. Sayfa)								x	
24-	4.Tema	Kelimeleri kavram alanına göre gruplama ve cümle içinde kullanma (101. Sayfa)		x						x	
25-	5.Tema	Aynı kavram alanına giren kelimeleri anlam farklılıklarını dikkate alarak cümle içinde kullanma (130. Sayfa)		x			x			x	
26-	2.Tema	Görsellerdeki varlıkların ismini yazma (56. Sayfa)			x						
27-	1.Tema	Deyimleri anlamları ile eşleştirme ve cümle içinde kullanma (11. Sayfa)	x	x							x
28-	3.Tema	Deyimleri anlamları ile eşleştirme ve cümle içinde kullanma (77. Sayfa)	x	x							x
29-	6.Tema	Deyimlerin anlamlarını sözlükten araştırıp deyimleri cümle içinde	x	x							x

		kullanma (177. Sayfa)									
--	--	-----------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tablo 21. 7. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri

- 1-Sözlüklerde kelimelerin tanımlarına yer verilmelidir.
- 2- Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Bu tanımlama hem kelimelerin anlamlarına uygun cümlelerle hem de görsellerle olmalıdır.
- 3-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlıları olan kelimelere yer verilmelidir.
- 4-Sözlüklerde kelimelerin eş seslilik durumuna yer verilmelidir.
- 5-Sözlüklerde kelimelerin çağrıştırdığı kelimelere yer verilmelidir.
- 6-Sözlüklerde kelimelerin alt anlamlarına yer verilmelidir.
- 7-Sözlüklerde kelimelerin kavram alanına yer verilmelidir.
- 8-Sözlüklerde deyimlerin tanımlarına yer verilmeli ve deyimlerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Kara (Eş Sesli) (İsim) (Sıfat) Kavram Alanı: Coğrafya, Renk. Çağrıştırdığı Kelimeler: Toprak, deniz, siyah, beyaz vb.	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak. <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
	II. 1-En koyu renk, siyah, ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	

Tablo 22. Türkçe Çalışma Kitaplarına Göre 7. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

**2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de
Yayımlanmış Sözlüklerin 7. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu**

Sıra	Sözlükler	Tanım	Tanımlama 1	Tanımlama 2	Eş Anlam	Eş Sestlilik	Alt Anlamlar	Çağrışım	Kavram alanı	Deyim	Uygunluk Frekansı
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özağar)		x	x		x					3
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x	x							3
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x				5
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x				5
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x				5
6.	İlkokullar İçin Örneklili Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları)	x	x			x	x				4
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x					x				2
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x				x	x				3
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x				x	x				3
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x				x	x				3
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x			x	x				4
12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x	x			x	x				4
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x				x	x				3
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x	x			x	x				4
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x			x	x				4
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x					x				2
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x			x	6
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x					x				2
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x		x		x					3
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x		x	x	x			x	6
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x		x							2
22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x	x							3

23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x					x				2
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x				x	x				3
25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x	x			x	x				4
26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x									1

Tablo 23. Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’ de Yayımlanmış Sözlüklerin 7. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2014 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerindeki 7. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 1 Olan Sözlükler: Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler: Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları).

Uygunluk Frekansı 3 Olan Sözlükler: İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık), İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özafşar), Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi), Türkçe Sözlük (Mercan Okul), Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi), İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: İlkokullar İçin Örneklili Türkçe Sözlük (Diyaret Vakfı Yayınları), Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi), İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi), İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)

Uygunluk Frekansı 5 Olan Sözlükler: İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk Frekansı 6 Olan Sözlükler: Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk frekansları incelendiğinde uygunluk frekansı 1 olan sözlüklerin kriterlere en uzak sözlükler olduğu görülmektedir. Bu sözlükte sadece tanım kriterine

yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk frekansı 6 olan sözlüklerdir. Bu sözlüklerde tanımlama2, çağrışım ve kavram alanı kriterlerine yer verilmemiştir.

Türkçe dersi 7. sınıf Türkçe dersi çalışma kitaplarındaki etkinlikler kriter kabul edilerek incelenen 26 (yirmi altı) sözlükten hiçbirinin kriterlere uygun olmadığı görülmüştür.

8. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar

Sıra	Tema	Etkinlikler	Sözlüksel İhtiyaçlar										
			Tanım	Tanımlama	Eş Anlamlılık	Alt Anlamlılık	Eş Seslilik	Çağrışım	Kavram Alanı	Alfabetik Sıra	Deyim		
1.	1.Tema	Anlamı verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme (22. Sayfa)	x										
2.	2.Tema	Anlamı verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme(51. Sayfa)	x										
3.	5.Tema	Anlamı verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme(110, 128.. Sayfa)	x										
4.	6.Tema	Anlamı verilen kelimeleri bulmacaya yerleştirme(140. Sayfa)	x										
5.	2.Tema	Kelimeleri anlamları ile eşleştirme(41. Sayfa)	x										
6.	3.Tema	Kelimeleri anlamları ile eşleştirme(65. Sayfa)	x										
7.	5.Tema	Kelimeleri anlamları ile eşleştirme(122. Sayfa)	x										
8.	1.Tema	Metnin bağlamından hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme, kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma(30. Sayfa)	x										
9.	2.Tema	Cümlelerin bağlamından hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme, kelimelerin anlamını tahmin etme ve sözlük anlamı ile karşılaştırma(36. Sayfa)	x										
10.	3.Tema	Metnin bağlamından hareketle anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamını tahmin etme (70. Sayfa)	x										
11.	4.Tema	Metnin bağlamından hareketle anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamını tahmin etme (97. Sayfa)	x										
12.	4.Tema	Metnin bağlamından hareketle anlamı bilinmeyen kelimeleri belirleme, kelimelerin anlamını tahmin	x	x									

		etme , sözlükten araştırma ve kelimeleri cümle içinde kullanma(86. Sayfa)											
13.	1.Tema	Harfleri eksik kelimeleri tamamlama ve cümle içinde kullanma(13. Sayfa)		x									
14.	4.Tema	Verilen kelime ve kelime gruplarını kullanarak metin oluşturma(92. Sayfa)		x									
15.	6.Tema	Verilen kelime ve kelime gruplarını kullanarak metin oluşturma(157. Sayfa)		x									
16.	5.Tema	Kelime ve kelime gruplarını cümle içinde kullanma (129. Sayfa)		x									
17.	5.Tema	Kelimelerin eş anlamlılarını bularak bulmacaya yerleştirme(116. Sayfa)			x								
18.	6.Tema	Kelimelerin eş anlamlılarını bularak bulmacaya yerleştirme(161. Sayfa)			x								
19.	2.Tema	Cümledeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama(45. Sayfa)				x							
20.	4.Tema	Cümledeki boşlukları cümlenin anlamına uygun kelimelerle tamamlama(105. Sayfa)				x							
21.	6.Tema	Metnin bütünlüğünü dikkate alarak metinde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlama(164. Sayfa)				x							
22.	1.Tema	Kelimelerin cümlede gerçek ya da mecaz anlamda kullanıldığını belirleme ve kelimeleri bu anlamları ile cümle içinde kullanma(15. Sayfa)		x		x							
23.	3.Tema	Eş sesli kelimeleri farklı anlamları ile cümle içinde kullanma (75. Sayfa)		x			x						
24.	3.Tema	Bir konunun çağrıştırdığı kelime ve kelime gruplarını kullanarak metin oluşturma(79. Sayfa)		x				x					
25.	6.Tema	Kelimeleri kavram alanına göre gruplama(140, 150. Sayfa)							x				
26.	1.Tema	Kelimeleri kavram alanına göre gruplama ve cümle içinde kullanma(27. Sayfa)		x					x				
27.	2.Tema	Kelimeleri alfabetik sıraya göre yazma ve metnin bağlamından hareketle kelimelerin anlamını tahmin edip sözlükten araştırma(46. Sayfa)	x									x	
28.	3.Tema	Deyimleri anlamları ile eşleştirme ve cümle içinde kullanma(60. Sayfa)	x	x									x
29.	4.Tema	Deyimleri anlamları ile eşleştirme ve cümle içinde	x	x									x

		kullanma(86. Sayfa)												
30.	6.Tema	Deyimleri anlamları ile eşleştirme ve cümle içinde kullanma(148.Sayfa)	x	x										x
31.	5.Tema	Deyimleri cümle içinde kullanma (124. Sayfa)		x										x

Tablo 24. 8. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarında Sözlük Kullanmayı Gerektiren Etkinlikler ve Sözlüksel İhtiyaçlar

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 8. Sınıf Türkçe Sözlüklerinin Özellikleri

- 1-Sözlüklerde kelimelerin tanımlarına yer verilmelidir.
- 2-Sözlüklerde tanıklama olmalıdır. Kelimelerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.
- 3-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlıları olan kelimelere yer verilmelidir.
- 4-Sözlüklerde kelimelerin eş seslilik durumuna yer verilmelidir.
- 5-Sözlüklerde kelimelerin çağrıştırdığı kelimelere yer verilmelidir.
- 6-Sözlüklerde kelimelerin alt anlamlarına yer verilmelidir.
- 7-Sözlüklerde kelimelerin kavram alanına yer verilmelidir.
- 8-Sözlüklerde kelimeler alfabetik sıraya göre yer almalıdır.
- 9-Sözlüklerde deyimlerin tanımlarına yer verilmeli ve deyimlerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.

2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 8. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

Kara (Eş Sesli) (İsim) veya (Sıfat)	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak. <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>
Kavram Alanı: <i>Coğrafya, Renk.</i>	II. 1-En koyu renk, siyah, ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>
Çağrıştırdığı Kelimeler: <i>Toprak, deniz, siyah, beyaz vb.</i>	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>

Tablo 25. 2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre 8. Sınıf Türkçe Sözlükler İçin İdeal Madde Tasarımı

**2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre
Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 8. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu**

Sıra	Sözlükler	Tamam	Tanımlama	Eş Anlam	Eş Sesli	Alt Anlamlar	Çağrışım	Kavram alanı	Alfabetik Sıra	Deyim	Uygunluk Frekansı
1.	İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özaşar)		x		x				x		3
2.	İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık)	x	x						x		3
3.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x	x			x		6
4.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x	x			x		6
5.	İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x	x			x		6
6.	İlkokullar İçin Örneklili Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları)	x	x		x	x			x		5
7.	İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları)	x				x			x		3
8.	İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)	x		x	x	x			x		5
9.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)	x		x	x	x			x		5
10.	İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları)	x		x	x	x			x		5
11.	İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x	x	x	x			x		5
12.	İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar)	x	x	x	x	x					5
13.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi)	x		x	x	x			x		5
14.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık)	x	x	x	x	x			x		6
15.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi)	x	x	x	x	x			x		6
16.	İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları)	x				x			x		3
17.	Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x	x			x	x	7
18.	Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi)	x							x		2
19.	Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi)	x			x				x		3
20.	Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları)	x	x	x	x	x			x	x	7
21.	Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları)	x							x		2
22.	Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi)	x	x						x		3
23.	Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları)	x							x		3
24.	Türkçe Sözlük (Mercan Okul)	x			x	x			x		4

25.	Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları)	x			x	x			x		4
26.	Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi)	x							x		2

Tablo 26. 2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklere Göre Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 8. Sınıf Öğrencilerine Uygunluğu

Türkiye’de Yayımlanmış Sözlüklerin 2015 Yılı Türkçe Dersi Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerindeki 8. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaçlarını Karşılama Oranı (Azdan Çoğa Doğru)

Uygunluk Frekansı 2 Olan Sözlükler: Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları), Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi).

Uygunluk Frekansı 3 Olan Sözlükler: Resimli Türkçe Sözlük (Akvaryum Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), İlk Sözlüğüm (Sabahattin Özaşar), İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık), İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi), Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), Türkçe Sözlük (Mercan Okul), Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları).

Uygunluk Frekansı 4 Olan Sözlükler: İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları), Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları), Türkçe Sözlük (Mercan Okul), Türkçe Sözlük (Zambak Yayınları).

Uygunluk Frekansı 5 Olan Sözlükler: İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi), İlköğretim Türkçe Sözlük (Damla Yayınevi), İlkokullar İçin Örneklili Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları), İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi), İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar), İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık).

Uygunluk Frekansı 6 Olan Sözlükler: İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

Uygunluk Frekansı 7 Olan Sözlükler: Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları), Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları).

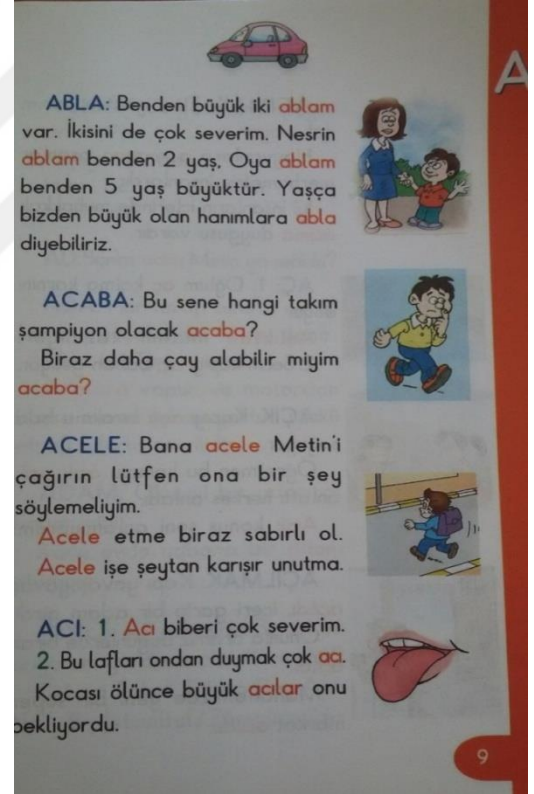
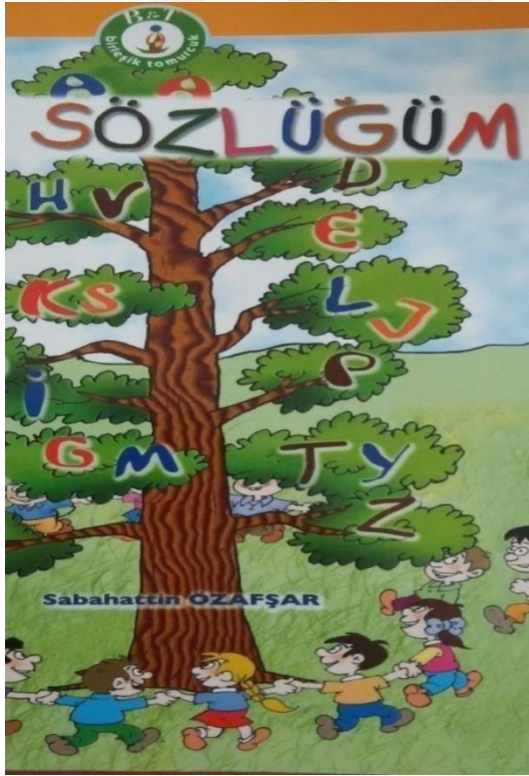
Uygunluk frekansları incelendiğinde uygunluk frekansı 2 olan sözlüklerin kriterlere en uzak sözlükler olduğu görülmektedir. Bu sözlükte sadece tanım ve alfabetik sıra kriterlerine yer verilmiştir. Kriterlere en yakın sözlükler ise uygunluk

frekansı 7 olan sözlüklerdir. Bu sözlüklerde çağrışım ve kavram alanı kriterlerine yer verilmemiştir.

Türkçe dersi 8. sınıf Türkçe dersi çalışma kitaplarındaki etkinlikler kriter kabul edilerek incelenen 26 (yirmi altı) sözlükten hiçbirinin kriterlere uygun olmadığı görülmüştür.

TÜRKİYE'DE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KULLANDIĞI SÖZLÜKLERİN ÖZELLİKLERİ

1. Özafşar S.(2013), İlk Sözlüğüm, İstanbul: B&T Yayınları: Sözlük isminden de anlaşılacağı üzere ilkokul öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte her kelime cümlelerle ve görsellerle desteklenmiştir. Ancak kelimelerin yazılı olarak tanımları yapılmamıştır. Tabloda da görüldüğü bu sözlük kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlk Sözlüğüm Sefer Özafşar		x	x							x	x		

Tablo 51: İlk Sözlüğüm adlı eserin sözlüksel özellikleri

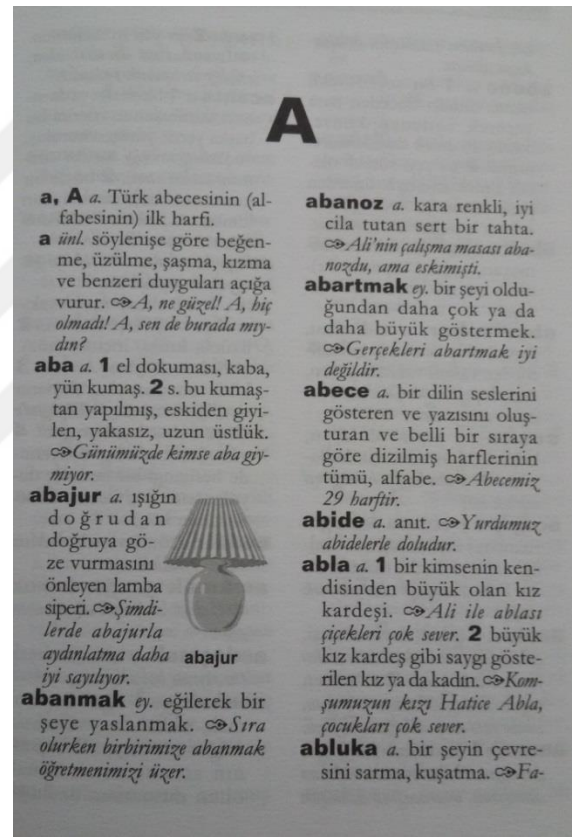
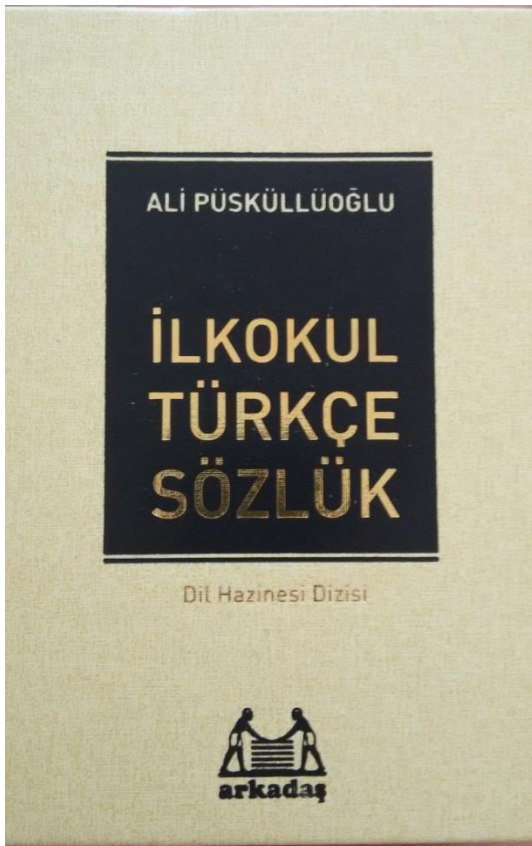
2. Ayyıldız, M. ve Çiçek N., **İlkokul Resimli Türkçe Sözlük, İstanbul: Yuva Yayınları**: Bu sözlükte kelimelerin tanımlarına yer verilmiş, kelimelerin tanımları uygun cümle ve görsellerle desteklenmiştir. Sözlük ilkökul öğrencilerine yönelik hazırlandığı için renkli kapak ve sayfalara sahiptir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlkokul Resimli Türkçe Sözlük Yuva Yayınları	x	x	x								x		

Tablo 27. İlkokul Resimli Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

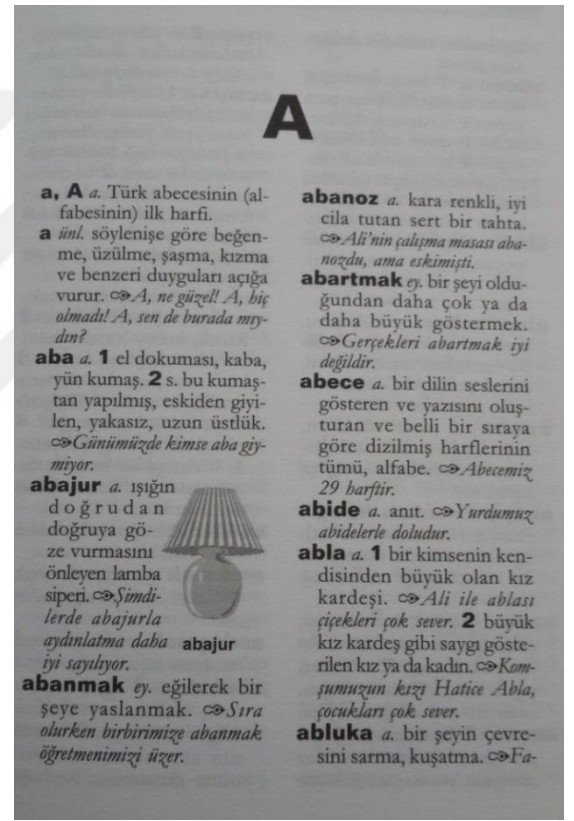
3. Püsküllüoğlu, A. (2013), **İlkokul Türkçe Sözlük**, Ankara: Arkadaş Yayınevi: Sözlük ilkökul öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler koyu renkle anlamları açık renkle yazılmıştır. Kelimelerin anlamlarını destekleyecek cümlelere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra çok nadir olarak kelimelerin anlamları görsellerle desteklenmiştir. Kelimelerin eş ve zıt anlamları koyu renk harflerle yazılmıştır. Ayrıca kelimelerin alt anlamlarına ve eş seslilik durumuna da yer verilmiştir. Kelimelerin türleri kısaltmalarla belirtilmiş sözlüğün giriş kısmında da kısaltmalar açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere bu sözlük kriterlere uygun değildir.

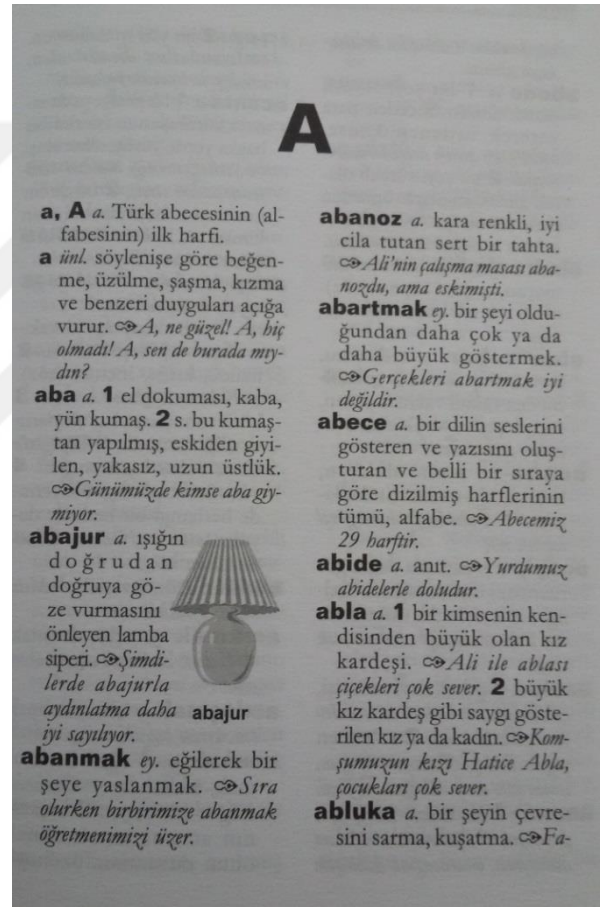
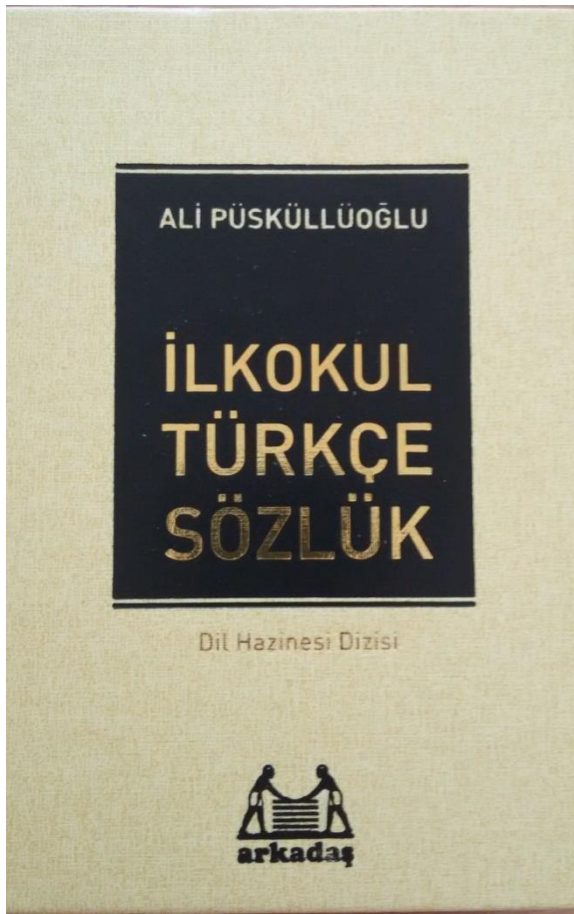
Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlkokul Türkçe Sözlük Arkadaş Yayınları	x	x		x			x	x	x	x	x		

Tablo 28. İlkokul Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

4. Püsküllüoğlu, A.(2011), **İlkokul Türkçe Sözlük**, Ankara: Arkadaş Yayınevi: Sözlük ilkökul öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler koyu renkle anlamları açık renkle yazılmıştır. Kelimelerin anlamlarını destekleyecek cümlelere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra çok nadir olarak kelimelerin anlamları görsellerle desteklenmiştir. Kelimelerin eş ve zıt anlamları koyu renk harflerle yazılmıştır. Ayrıca kelimelerin alt anlamlarına ve eş seslilik durumuna da yer verilmiştir. Kelimelerin türleri kısaltmalarla belirtilmiş sözlüğün giriş kısmında da kısaltmalar açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere bu sözlük kriterlere uygun değildir.

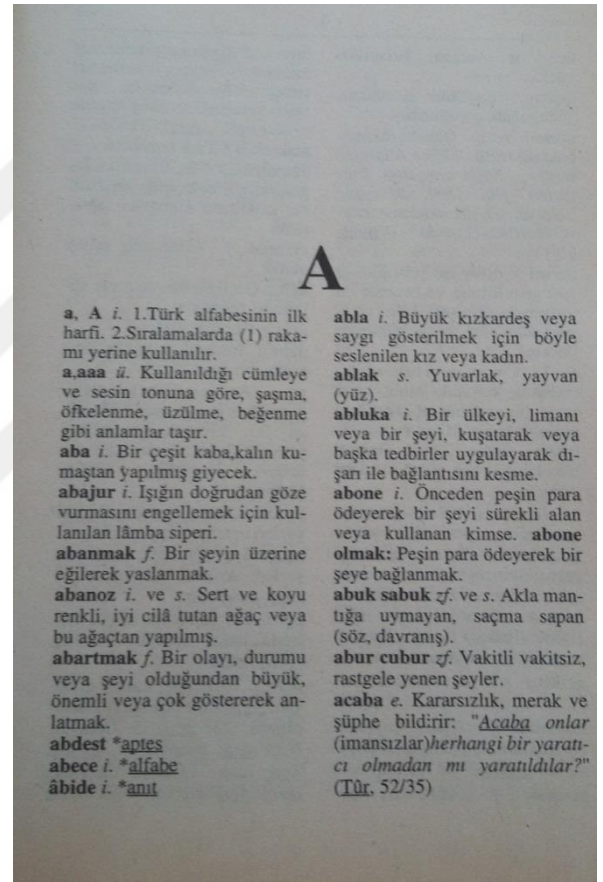
5. Püsküllüoğlu, A. (2011), *İlkokul Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınevi: Sözlük ilkökul öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler koyu renkle anlamları açık renkle yazılmıştır. Kelimelerin anlamlarını destekleyecek cümlelere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra çok nadir olarak kelimelerin anlamları görsellerle desteklenmiştir. Kelimelerin eş ve zıt anlamları koyu renk harflerle yazılmıştır. Ayrıca kelimelerin alt anlamlarına ve eş seslilik durumuna da yer verilmiştir. Kelimelerin türleri kısaltmalarla belirtilmiş sözlüğün giriş kısmında da kısaltmalar açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere bu sözlük kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlkokul Türkçe Sözlük Arkadaş Yayınları	x	x		x			x	x	x	x	x		

Tablo 30. İlkokul Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

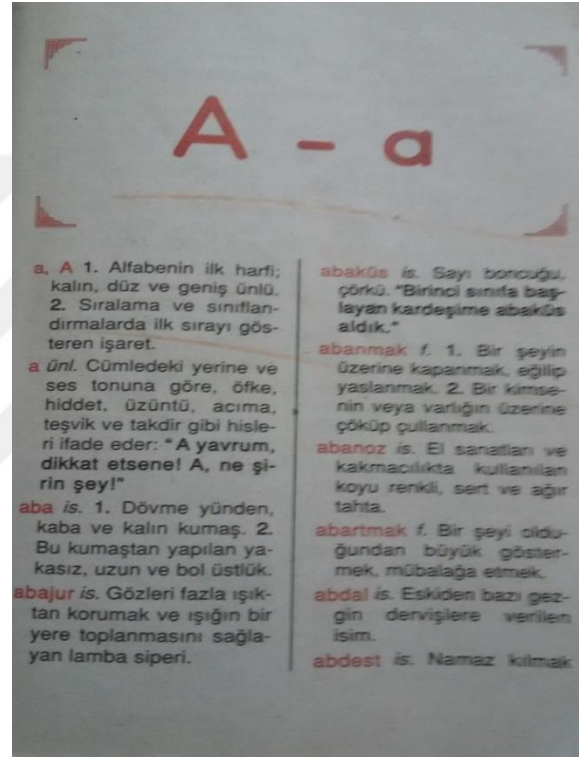
6. Korkmaz A. ve Korkmaz M. (1994), İlkokullar İçin Örneklî Türkçe Sözlük, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı: Sözlük ilkököl öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler koyu renkle, anlamları açık renkle yazılmıştır. Kelimelerin anlamlarını destekleyecek cümlelere yer verilmiştir. Kelimelerin zıt anlamlarına, alt anlamlarına ve eş seslilik durumuna da yer verilmiştir. Kelimelerin türleri kısaltmalarla belirtilmiş sözlüğün giriş kısmında da kısaltmalar açıklanmıştır. Sözlük gerek kapak gerekse sayfa yapısı olarak yeterli kalitede değildir. Tabloda da görüldüğü üzere bu sözlük kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama 1	Tanımlama 2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlkokullar İçin Örneklî Türkçe Sözlük Diyanet Vakfı Yayınları	x	x		x			x		x		x		

Tablo 31. İlkokullar İçin Örneklî Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

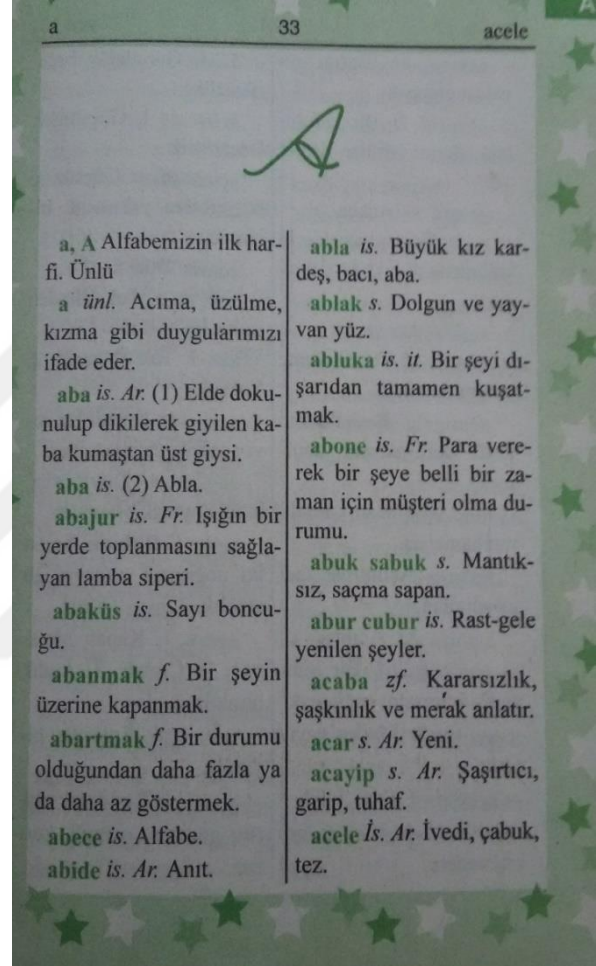
7. Benekçi Ş. (2006), *İlköğretim İçin Türkçe Sözlük*, İstanbul: Mavi Göl Yayınları: Sözlük ilköğretim okulları için hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler renkli harflerle, anlamları normal şekilde yazılmıştır. Sözlük kelimelerin anlamlarını sadece birkaç tane kelimedede cümlelerle desteklemiştir. Kelimelerin türleri kısaltmalarla belirtilmiş sözlüğün giriş kısmında kısaltmaların açıklamalarına yer verilmiştir. Kelimelerin alt anlamlarına da sözlükte yer verilmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim İçin Türkçe Sözlük Mavi Göl Yayınları	x			x			x			x	x		

Tablo 32. İlköğretim İçin Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

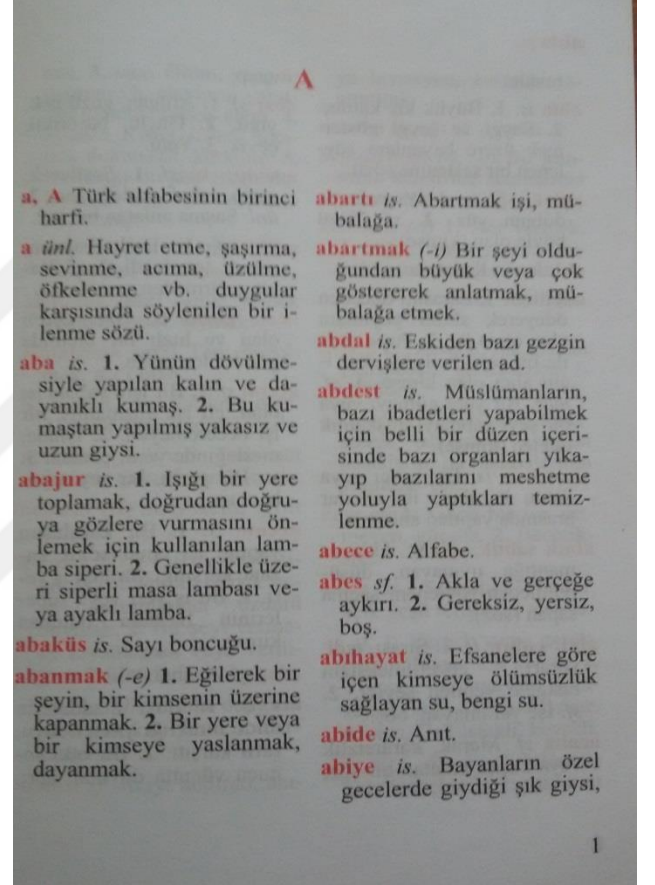
8. Veliecioğlu, R.(2011), **İlköğretim Türkçe Sözlük**, Ankara: Ecem Yayıncılık: Sözlük İlköğretim öğrencileri için hazırlanmıştır. Sözlükte kelimelerin tanımlarına, türlerine, alfabetik sıralarına, alt anlamlarına, eş seslilik durumlarına ve zıt anlamlılarına yer verilmiştir. Kelimelerin tanımları tanıklama ya da görsellerle desteklenmemiştir. Sözlükte kısaltmalara yer verilmiş, bu kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanıklama1	Tanıklama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Türkçe Sözlük Ecem Yayıncılık	x			x			x		x	x	x		

Tablo 33. İlköğretim Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

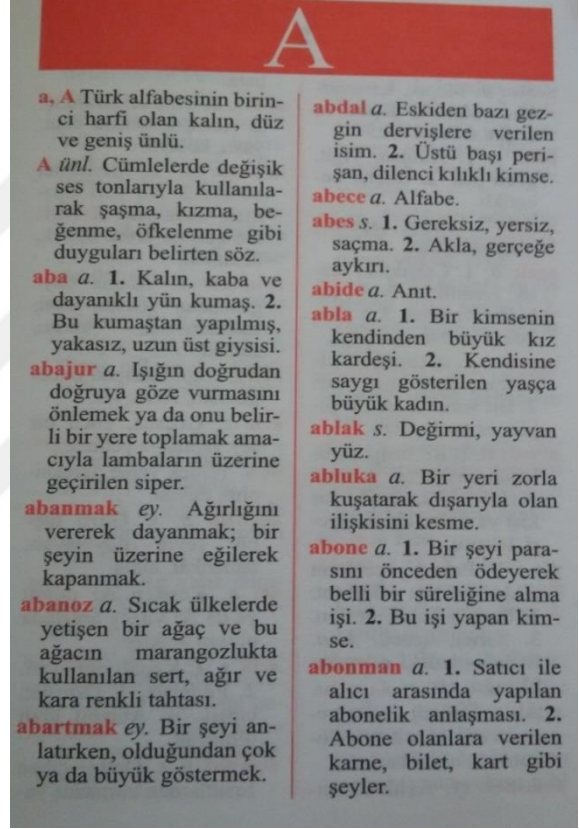
9. TDK (2009), **İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler renkli harflerle tanımları siyah harflerle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istenmiştir. Sözlükte kelimelerin tanımlarına, türlerine, alt anlamlarına, zıt anlamlarına, eş seslilerine ve alfabetik sıralarına yer verilmiştir. Sözlükte kısaltmalara yer verilmiş, bu kısaltmalar giriş bölümünde açıklanmıştır. Sözlük tabloda da görüldüğü üzere kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük TDK Yayınları	x			x			x		x	x	x		

Tablo 34. İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

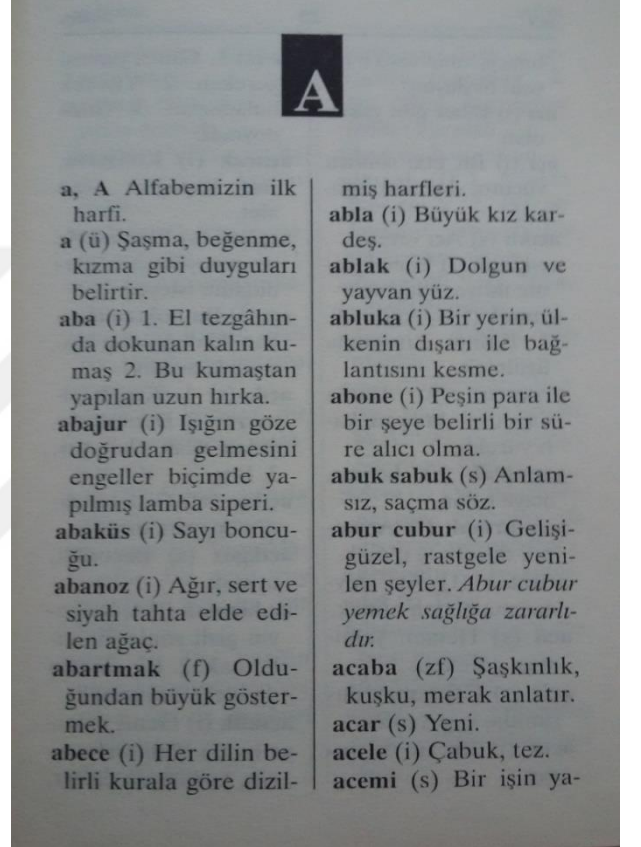
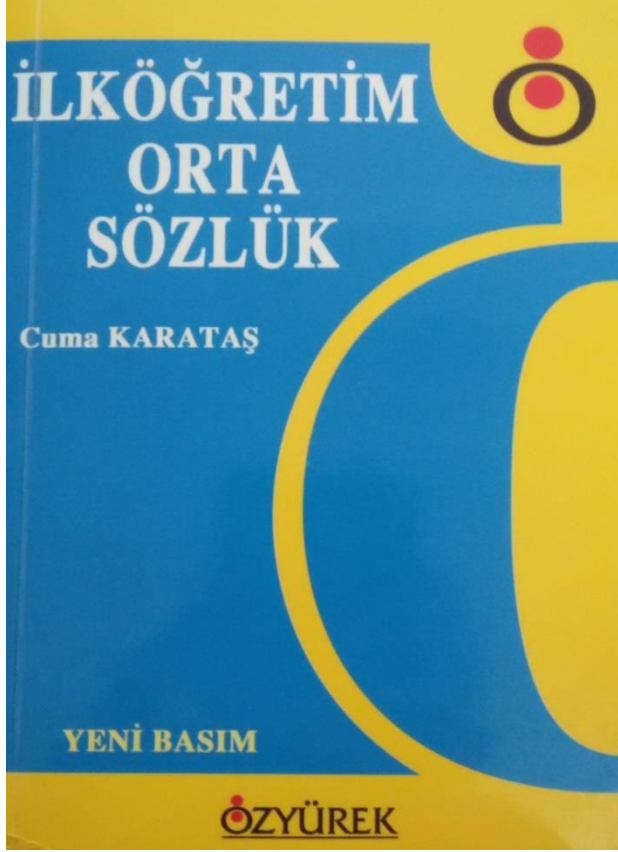
10. Erdal S.(2014), İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük, İstanbul: Yuva Yayınları: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Kelimeler renkli harflerle kelimelerin tanımları siyah harflerle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istemiştir. Sözlükte kelimelerin tanımlarına, türlerine, alfabetik sıralarına, eş seslilik durumlarına ve alt anlamlarına yer verilmiştir. Kelimelerin anlamı tanımlama ya da görsellerle desteklenmemiştir. Sözlükte kısaltmalara yer verilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Sözlük, tabloda da görüldüğü üzere kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük Yuva Yayınları	x			x			x			x	x		

Tablo 35. İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

11. Karataş, C.(2013), İlköğretim Orta Sözlük, İstanbul: Özyürek Yayınevi: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne, alt ve zıt anlamlarına, alfabetik sıralarına ve eş seslilik durumuna yer verilmiştir. Sözlükte bazı kelimelerin tanımları tanık cümleyle desteklenirken bazı kelimelerde tanımlama yoktur. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Tabloda da görüldü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Orta Sözlük Özyürek Yayınları	x	x		x			x		x	x	x		

Tablo 36. İlköğretim Orta Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

12. Kuşçu, H.(2014), **İlköğretim Türkçe Altın Sözlük**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte basımdan kaynaklanan dizimsel hatalar bulunmaktadır. Alfabetik anlamda sıkıntılar vardır. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne, alt anlamlarına ve eşlilik durumlarına yer verilmiştir. Kelimelerin tanımları tanık cümlelerle desteklenmiştir. Sözlükte kısaltmalara yer verilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Sözlükteki yazıların puntosu fazla küçük olduğu için okuma problemleri doğuracaktır. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

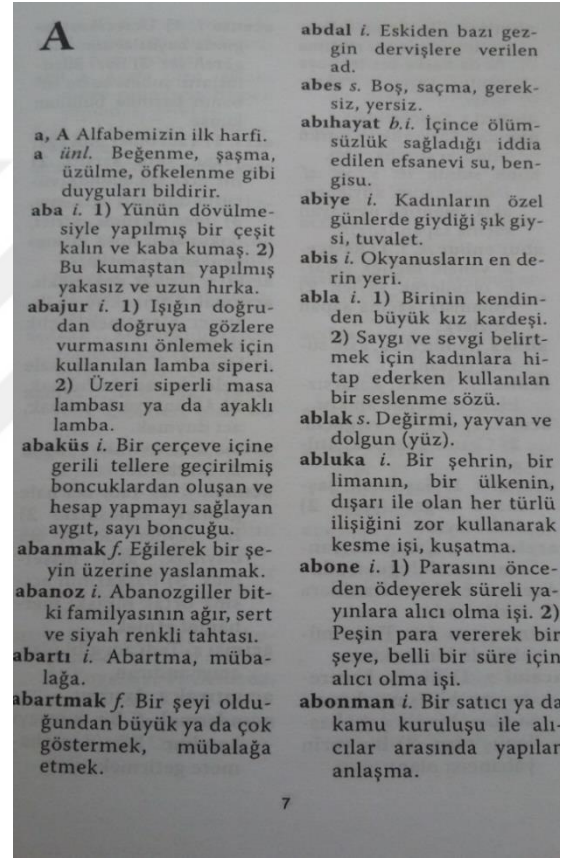

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlık	Eş Anlamlık	Zıt Anlamlık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Türkçe Altın Sözlük Altın Kitaplar	x	x		x			x			x			

Tablo 37. İlköğretim Türkçe Altın Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

13. Komisyon (2009), İlköğretim Türkçe Sözlük, Ankara: Bilgi Yayınevi:

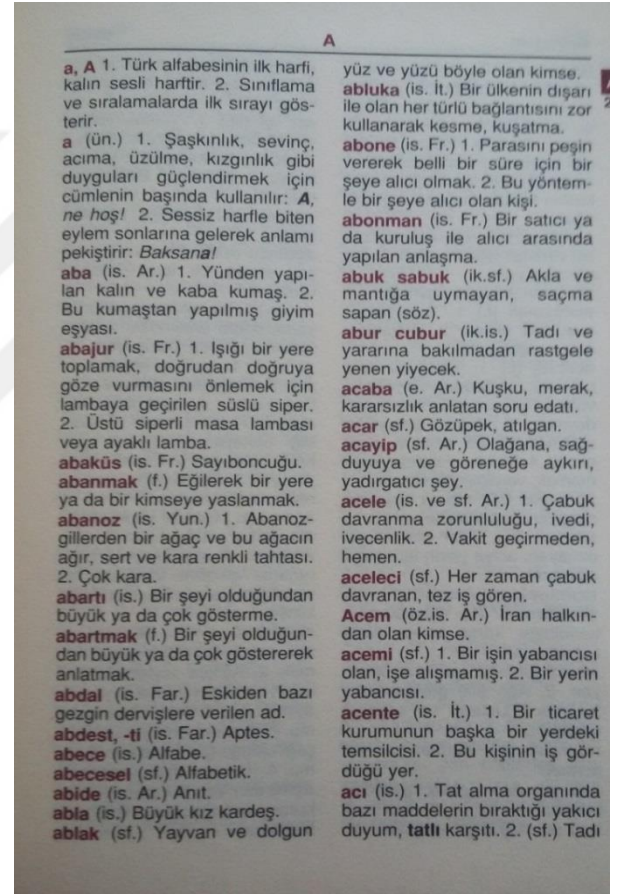
Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne, alfabetik sırasına, alt ve zıt anlamlarına, eş seslilik durumuna yer verilmiştir. Sözlükte kısaltmalara yer verilmiş olup kısaltmaların açıklaması sözlüğün giriş kısmında verilmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere bu sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Türkçe Sözlük Bilgi Yayınevi	x			x			x		x	x	x		

Tablo 38. İlköğretim Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

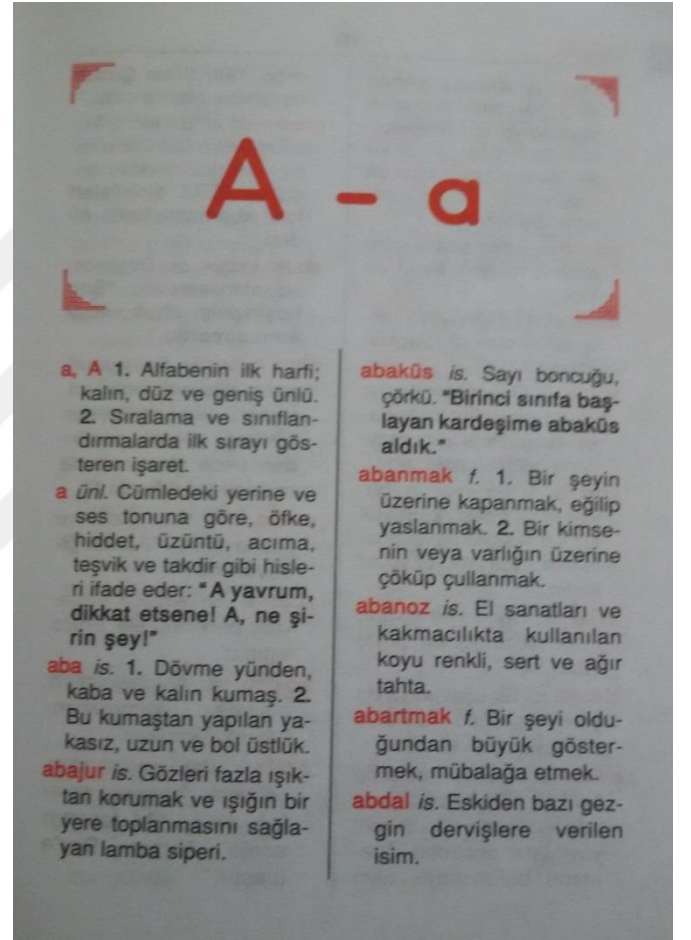
14. Baltaş Ş. ve Gökalp E.(Hzl.) (2014), **İlköğretim Türkçe Sözlük**, İstanbul: Bordo Siyah Yayınları: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimelerin tanımlarına, türlerine, alt ve zıt anlamlarına ve alt anlamlarına yer verilmiştir. Kelimelerin tanımları cümlelerle desteklenmiştir. Kelimeler renkli harflerle kelimelerin tanımları siyah harflerle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istemiştir. Sözlükte kısaltmalara yer verilmiş bu kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlık	Eş Anlamlık	Zıt Anlamlık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Türkçe Sözlük B&S Yayınları	x	x		x			x		x	x	x		

Tablo 39. İlköğretim Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

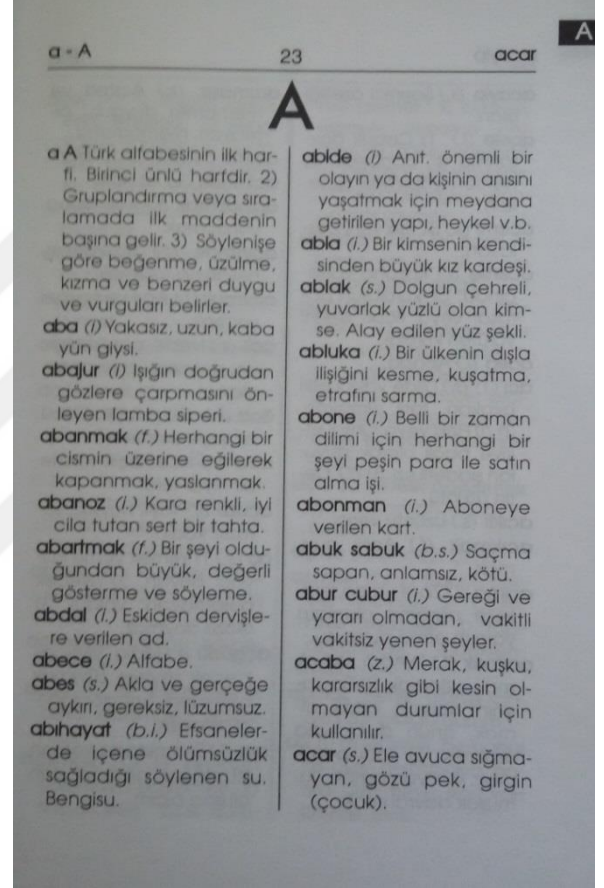
15. Benekçi Ş.(2014). İlköğretim Türkçe Sözlük, Ankara: Damla Yayınevi: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Kelimeler renkli harflerle kelimelerin tanımları siyah harflerle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istemiştir Sözlükte kelimelerin tanımlarına, türlerine, alt anlamlarına, eş seslilik durumlarına ve alfabetik sıralarına yer verilmiştir. Bazı kelimelerin tanımları tanık cümlelerle desteklenirken, bu durum her kelime için geçerli değildir. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Türkçe Sözlük Damla Yayınevi	x	x		x			x			x	x		

Tablo 40. İlköğretim Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

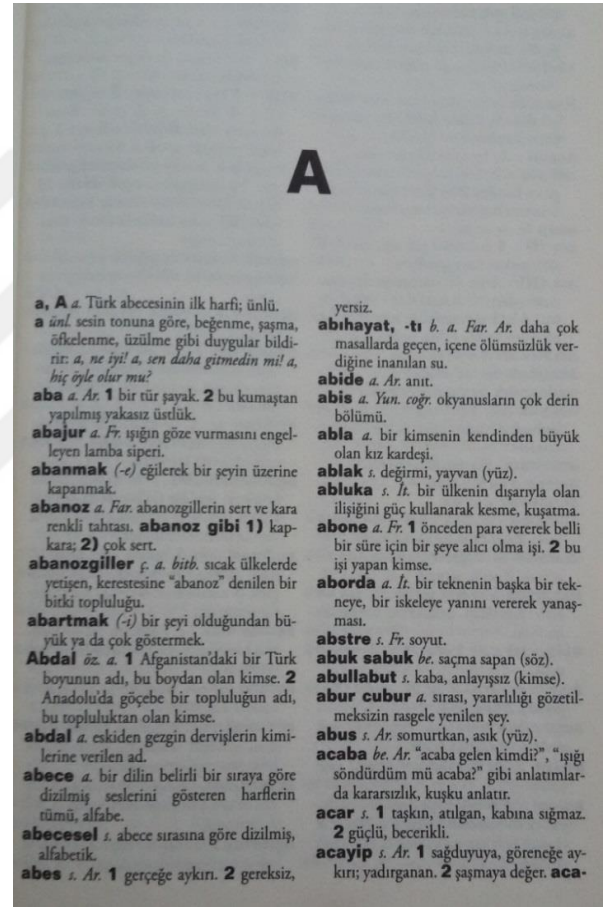
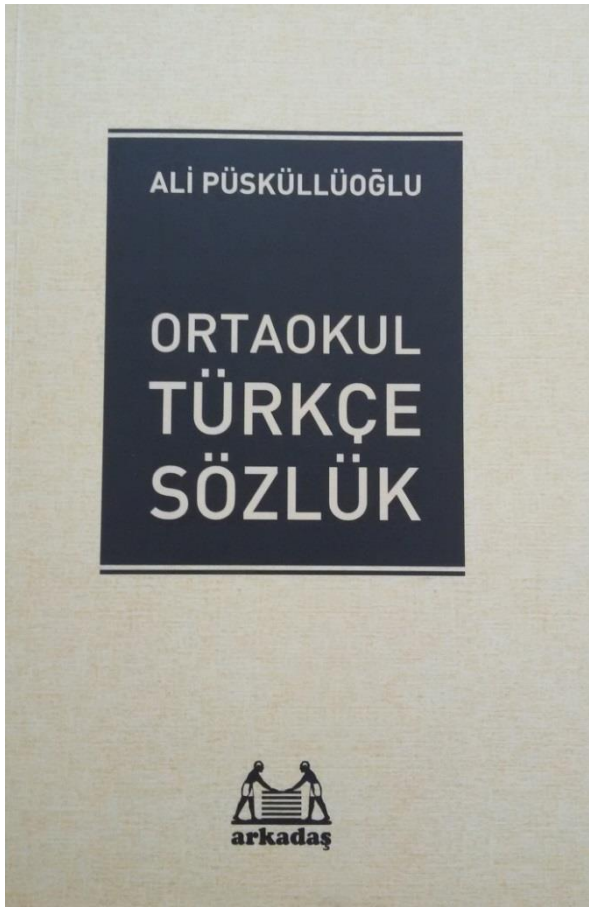
16. Cengiz M. ve Cengiz M .(Editörler) (2010), İlköğretim Türkçe Sözlük, İstanbul: Kare Yayınları: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimelerin tanımlarına, alt anlamlarına ve alfabetik sıralarına yer verilmiştir. Sözlükte bazı kelimelerin alt anlamına yer verilmiş fakat birçok kelimenin alt anlamına yer verilmemiştir. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Sestlilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Türkçe Sözlük Kare Yayınları	x			x			x				x		

Tablo 41. İlköğretim Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

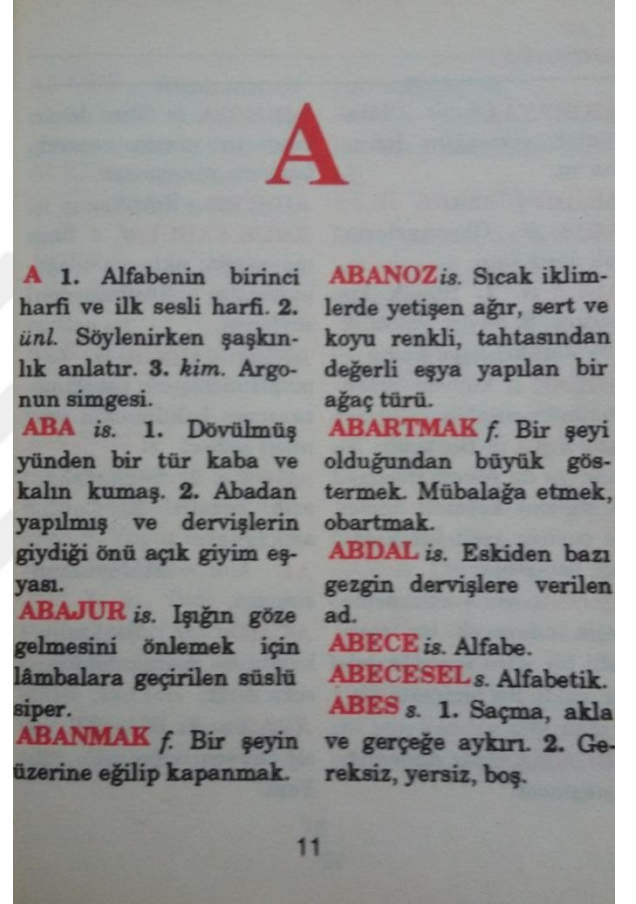
17. Püsküllüoğlu, Ali (2014), Ortaokul Türkçe Sözlük, Ankara: Arkadaş Yayınevi: Sözlük ortaokul öğrencileri için hazırlanmıştır. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne; alt, zıt ve eş anlamlılarına, eş seslilik durumuna ve alfabetik sırasına yer verilmiştir. Kelimelerin anlamı tanık cümlelerle desteklenmiştir. Kelimelerle bağlantılı, varsa, atasözü ve deyimlere yer verilmiştir. Sözlükte kelimelerin tür ve kökenini belirten kısaltmalara yer verilmiş olup bu kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük kriterlere uygun değildir. Ancak kullanılan sözlükler arasında kriterlere en çok yaklaşan sözlüklerden bir tanesidir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
Ortaokul Türkçe Sözlük Arkadaş Yayınları	x	x		x			x	x	x	x	x	x	x

Tablo 42. Ortaokul Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

18. Şenyıldız A., İlköğretim Renkli Türkçe Sözlük, İstanbul: Şenyıldız Yayınevi: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler renkli, kelimelerin anlamı siyah renkle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istenmiştir. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne, alt anlamlarına ve alfabetik sırsına yer verilmiştir. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş, kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Renkli Türkçe Sözlük Şenyıldız Yayınevi	x			x			x				x		

Tablo 43. İlköğretim Renkli Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

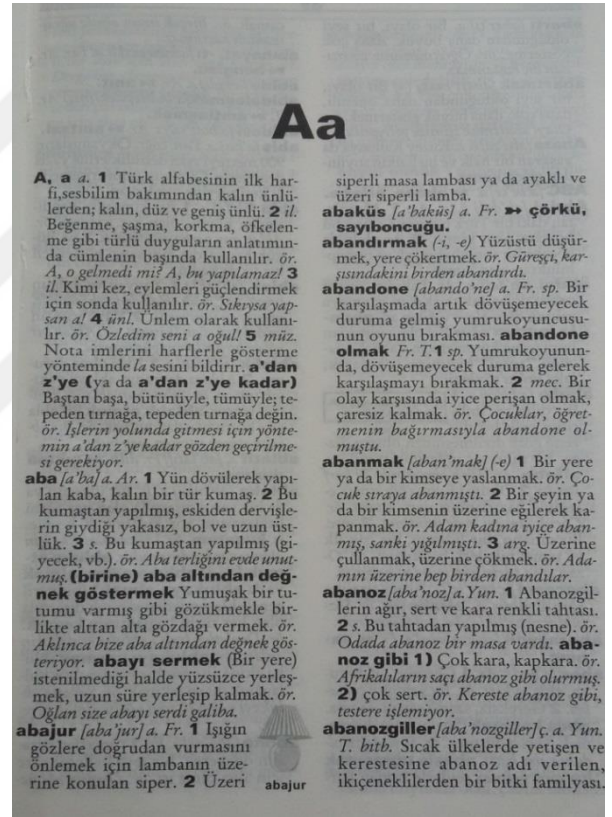
19. Öztürk T.(2014), **Resimli Türkçe Sözlük**, İstanbul: Akvaryum Yayınları: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler renkli, kelimelerin tanımları siyah renkle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istenmiştir. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne, alfabetik sırasına ve eş seslilik durumuna yer verilmiştir. Kelimelerin anlamları uygun görsellerle desteklenmeye çalışılmıştır. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş, sözlüğün giriş kısmında kısaltmaların açıklamasına yer verilmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlık	Eş Anlamlık	Zıt Anlamlık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
Resimli Türkçe Sözlük Akvaryum Yayınları	x		x	x						x	x		

Tablo 44. Resimli Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

20. Püsküllüoğlu Ali(2005). Öğrenciler İçin Resimli Türkçe Sözlük, Ankara: Arkadaş Yayınevi: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne; alt, eş ve zıt anlamlarına, eş seslilik durumuna ve alfabetik sırasına yer verilmiştir. Kelimelerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmiştir. Kelimelerle ilişkili, varsa, atasözü ve deyimlere yer verilmiştir. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Sözlükte nerdeyse hiç görsele yer verilmemiştir. Sözlük ebat olarak fazla büyük ve hacimli olduğu için ilköğretim öğrencilerinin kullanımına uygun olmayabilir. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük kriterler uygun değildir fakat kullanılan sözlükler içerisinde kriterlere en çok yaklaşan sözlüklerden bir tanesidir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
Öğrenciler İçin Resimli Türkçe Sözlük Arkadaş Yayınları	x	x		x			x	x	x	x	x	x	x

Tablo 45. Öğrenciler İçin Resimli Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

21. Erdoğan Y.S. , A'dan Z'ye Resimli Türkçe Sözlük, Ankara: Çocuk Gezegeni Yayınları: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne, alt anlamlarına ve alfabetik sırasına yer verilmiştir. Kelimelerin anlamı uygun görsellerle desteklenmeye çalışılmış ancak her kelime için bir görsel kullanılmamıştır. Yani kelimelerin tamamı görsellerle desteklenmemiştir. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş olup sözlüğün giriş kısmında bu kısaltmalar açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Sestlilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
Resimli Türkçe Sözlük Çocuk Gezegeni Yayınları	x		x	x			x				x		

Tablo 46. A'dan Z'ye Resimli Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

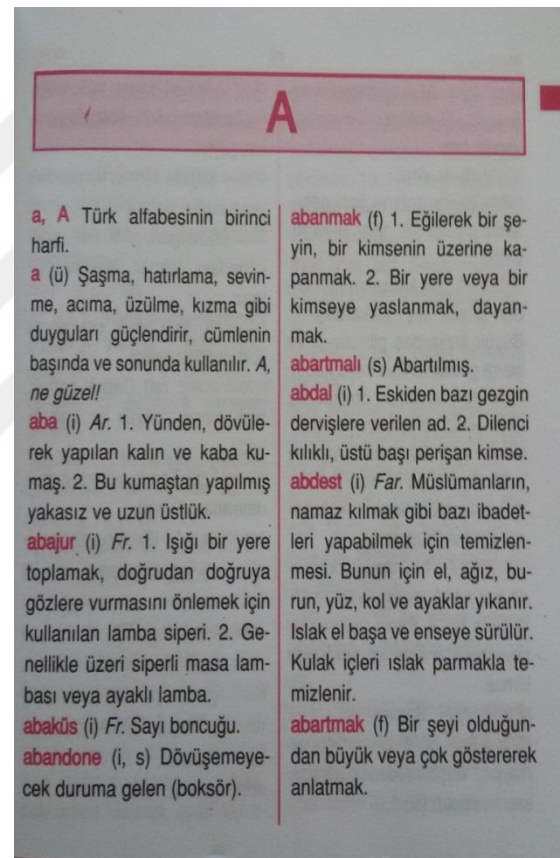
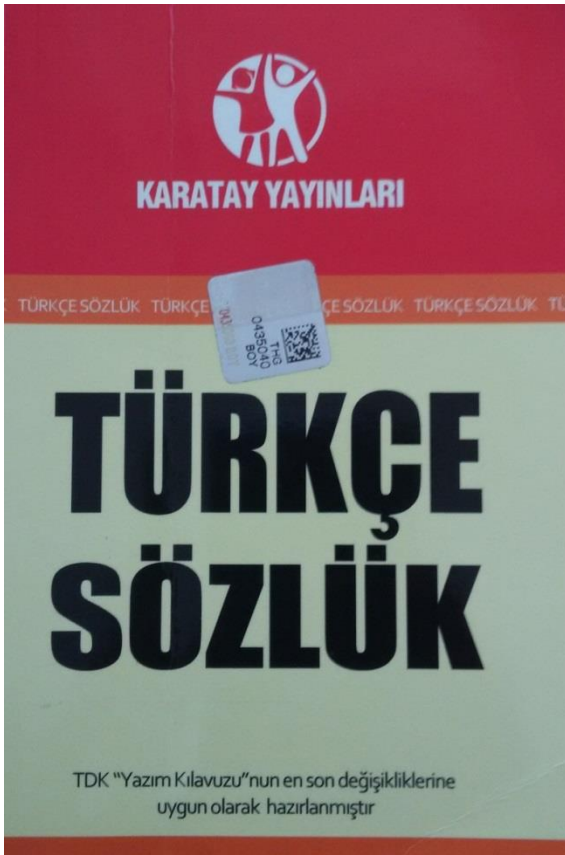
22. Sivashoğlu A. ve Türkmen A. (2014), **Resimli Türkçe Sözlük, İstanbul: Özyürek Yayınevi**: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Kelimelerin tanımına, alt anlamlarına ve alfabetik sırasına yer verilmiştir. Her kelime uygun cümlelerle ve görsellerle desteklenmiştir. Kelimenin tanımı düz yazıyla yazılırken tanık cümle bitişik, eğik el yazısıyla yazılmıştır. Bu da özellikle ilkokul öğrencileri için güzel bir uygulamadır. Kelimeler renkli harflerle, kelimelerin tanımı siyah harflerle yazılmış ve algıda seçicilik sağlanmak istenmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
Resimli Türkçe Sözlük Özyürek Yayınevi	x	x	x				x				x		

Tablo 47. Resimli Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

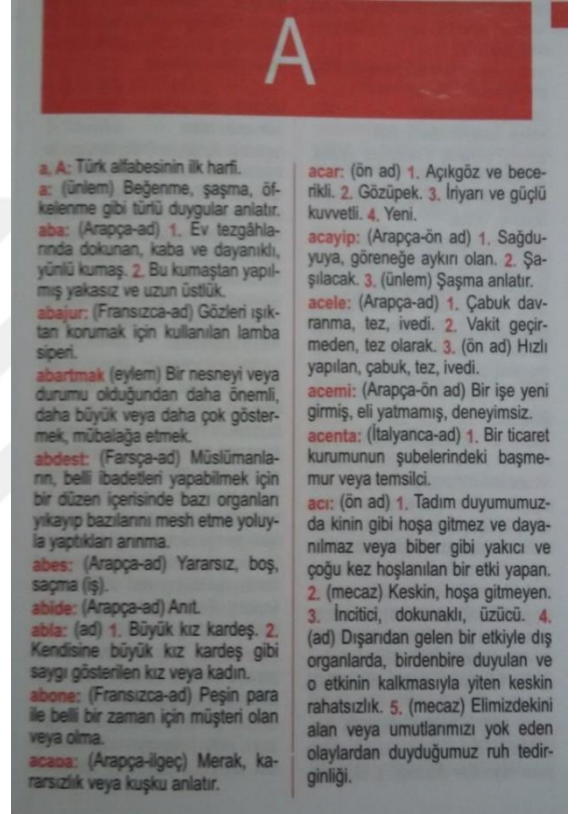
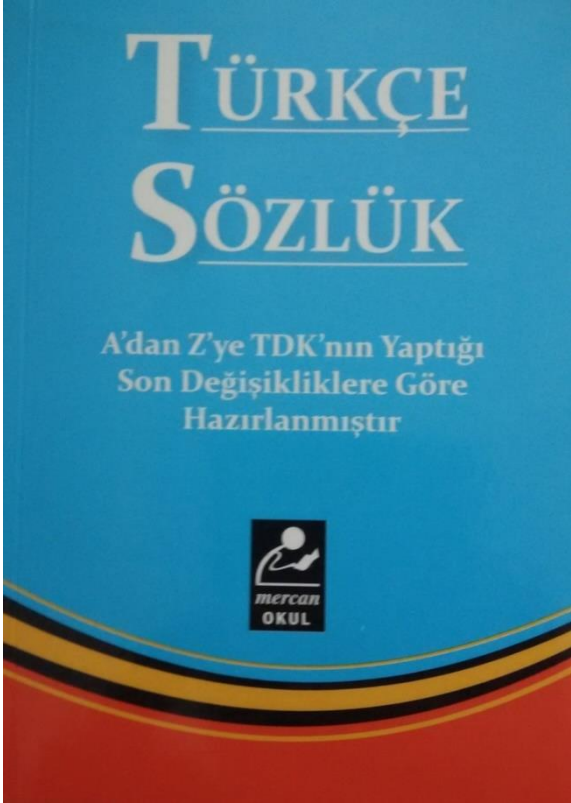
23. Selçuk A.(2014), **Türkçe Sözlük, Konya: Karatay Yayınları**: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler renkli harflerle, kelimelerin anlamları siyah harflerle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istenmiştir. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne, alt ve zıt anlamlarına, alfabetik sırasına ve eş seslilik durumuna yer verilmiştir. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılık	Eş Anlamlılık	Zıt Anlamlılık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
Türkçe Sözlük Karatay Yayınları	x			x			x		x	x	x		

Tablo 48. Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

24. Öztürk T. (2014), **Türkçe Sözlük, İstanbul: Mercan Okul:** Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler renkli harflerle, kelimelerin anlamları siyah harflerle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istenmiştir. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne, alt ve zıt anlamlarına, alfabetik sırasına ve eş seslilik durumuna yer verilmiştir. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama1	Tanımlama2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlık	Eş Anlamlık	Zıt Anlamlık	Eş Ses	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
Türkçe Sözlük Mercan Okul	x			x			x		x	x	x		

Tablo 49.Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

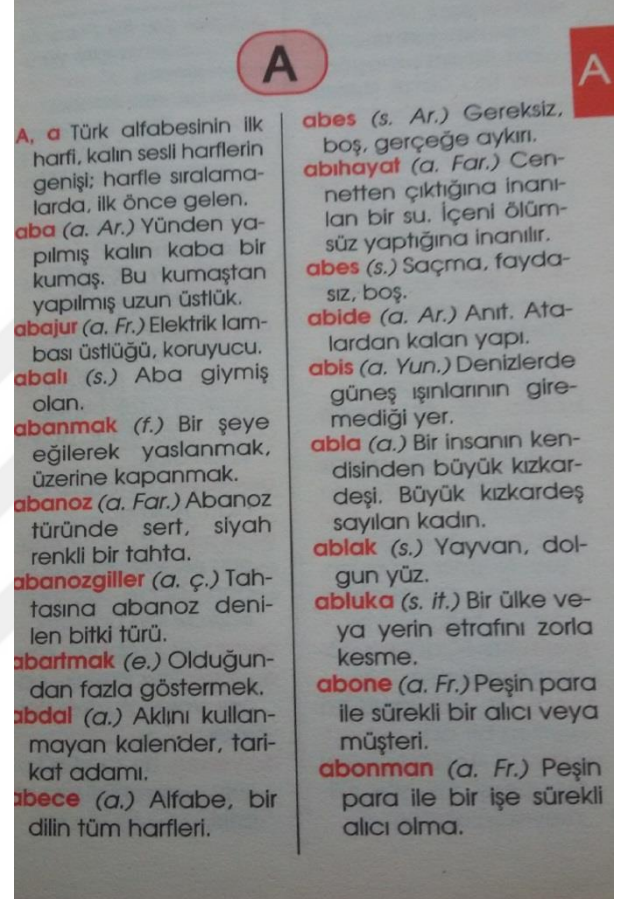
25. Kavas Y. ve Ses H.(2008), Örneklı Türkçe Sözlük, İzmir: Zambak Yayınları: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler renkli harflerle, kelimelerin anlamları siyah harflerle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istenmiştir. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne, alt ve zıt anlamlarına, alfabetik sırasına ve eş seslilik durumuna yer verilmiştir. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlama 1	Tanımlama 2	Tür	Çağırışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlık	Eş Anlamlık	Zıt Anlamlık	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
Örneklı Türkçe Sözlük Zambak Yayınları	x			x			x		x	x	x		

Tablo 50. Örneklı Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

26. Köktürk K.(2014), **İlköğretim Okulları İçin Yeni Türkçe Sözlük**, İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayınları: Sözlük ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Sözlükte kelimeler renkli harflerle, kelimelerin anlamları siyah harflerle yazılarak algıda seçicilik sağlanmak istenmiştir. Sözlükte kelimelerin tanımına, türüne ve alfabetik sırasına yer verilmiştir. Kelimelerin türü kısaltmalarla belirtilmiş olup kısaltmalar sözlüğün giriş kısmında açıklanmıştır Tabloda da görüldüğü üzere sözlük, kriterlere uygun değildir.

Sözlük	Tanım	Tanımlam	Tanımlam a2	Tür	Çağrışım	Kavram Alanı	Alt Anlamlılı	Eş Anlamlılı	Zıt Anlamlılı	Eş Seslilik	Alfabetik Sıra	Deyim	Atasözü
İlköğretim Okulları İçin Yeni Türkçe Sözlük İnkılap Yayınları	x			x							x		

Tablo 51: İlköğretim Okulları İçin Yeni Türkçe Sözlük adlı eserin sözlüksel özellikleri

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE SONUÇ

Adnan Karadüz 2009 yılında yayımladığı “Sözlük, Sözcük Anlamı ve Öğrenme Üzerine” adlı makalesinde sözlüklerin sınıflandırılması, eğitim amaçlı sözlükler ve sözcük anlamı üzerinde durmuştur. Bu çalışmada sözcük öğretiminde sözlüklerin yeri ve önemi üzerinde durulmuş, eğitim amaçlı sözlüklerde olması gereken bazı niteliklere (tanıklama, görsel, örnek olay vb.) de yer verilmiştir. Buna göre eğitim sözlüklerinin taşınması gereken temel nitelikler şunlardır: “Açıklayıcı anlatıma sahip olmalıdır, sözcüğün anlamını destekleyecek örneklere yer verilmelidir, sözcüğün eş anlamlısı verilmelidir, sözcüğün anlamını karşılayan resme yer verilmelidir, deyim ve atasözlerinin anlamı örnek olaylarla kavratılmalıdır” (Karadüz 2009, s. 647-648).

Nadir İlhan 2009 yılında yayımladığı “Sözlük Hazırlama İlkeleri, Çeşitleri ve Özellikleri” adlı makalesinde sözlük hazırlamanın temel ilkeleri, sözlük çeşitleri ve özelliklerine yer vermiştir. Bu makalede “eğitim amaçlı sözlükler” yerine “ basılı sözlükler” başlığı kullanılmıştır. İlhan, sözlükleri sınıflandırarak (yazı dili sözlükleri, e-sözlük, basılı sözlük, manzum sözlük, mensur sözlük vb.) her başlık için bir kaynakçaya yer vermiştir. Daha çok sözlük çeşitleri ve özellikleri üzerinde durulan bu çalışmada basılı sözlüklerin özelliklerini şöyle belirtmiştir: “Basılı sözlükler genel anlamda malzemesi farklı olsa da kitap şeklindeki sözlüklerdir. Bu sözlükler toplumun ihtiyaçlarına yönelik hazırlanır ve genellikle eğitim amaçlıdır” (İlhan 2009, s. 544).

Bayram Baş, 2013 yılında yayımladığı “ İlköğretim Okulları İçin Hazırlanan Deyim Sözlükleri Üzerine Bir Değerlendirme” adlı makalesinde 6, 7, ve 8. sınıf öğrencileri için hazırlanan deyim sözlüklerini öğrenci ihtiyacını karşılayabilme, deyimleri açıklayabilme ve biçimsel açıdan değerlendirmiştir. Değerlendirme sonucunda ilköğretim okulları için hazırlanan deyim sözlükleri arasında kayda değer farklılıklar olduğunu saptamıştır. Yazar sonuç olarak hâlihazırdaki sözlüklerin gerek nitelik gerek nicelik olarak öğrenci ihtiyacını karşılamadığını söylemiştir (Baş, 2013, s.30-31).

Bilal Elbir ve Can Bağcı'nın, 2013 yılında yayımladığı “Türkçe Öğretiminde Sözlük Kullanımı ve Sözlükçülük” adlı makalede Türkçe öğretiminde kullanılan sözlük türleri ve sözlük kullanımı, sözlük ve sözlükçülük hakkında bilgi verilmiştir. Okul sözlükleri ayrı bir başlık altında değerlendirilmiş ve okul sözlüklerinde olması gereken nitelikler belirtilmiştir. Buna göre okul sözlükleri şu nitelikleri taşımaktadır:

- Öğrencilerin Türk dilini öğrenmesine katkıda bulunmalı,
- Öğrencilerde bir işi yapabilme duygusu yaratarak özgüven oluşturmali,
- Öğrencileri bilgiyi araştırmaya ve kullanmaya yönelmelidir.
- Kelimelerin anlamını doğru öğrenilmesine ve kelimelerin anlamına uygun kullanılmasına özendirilmelidir (Elbir, 2013; Bağcı, 2013, s.258)

Türkçe öğretiminde sözlük kullanımının önemine değinen Elbir ve Bağcı makalelerinde bunu şu şekilde belirtmişlerdir:

Türkçe Öğretim Programı'nda sözlük kullanımı ve kelime serveti ilişkisiyle ilgili aşağıdaki kazanımlara yer verilmiştir:

- Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.
- Okuduklarından hareketle öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.
- Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
- Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Türkçe Programı, 2006).

Eğitim amaçlı sözlükler ve ortaokullarda sözlük kullanımı alanında yeterli çalışmalar henüz yeterli sayıda değildir. Özellikle tez boyutunda ve sahaya yansiyacak, ürüne dönüşecek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmalarla şimdi yürütmekte olunan çalışma arasındaki en büyük benzerlik Elbir ve Bağcı'nın makalesi iledir. Bu makale ile hazırlanan şu çalışma arasında şu benzerlikler bulunmaktadır:

- Sözlük türleri ve sözlük türleri içinde okul sözlüklerine yer verilmesi,
- Eğitimde sözlük kullanımının ve Türkçe öğretiminde okul sözlüklerinin öneminin üzerinde durulması,
- Okul sözlüklerinin hangi özelliklere sahip olması gerektiğinin belirtilmesi,

• Okul sözlüklerinin öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılması (Elbir, 2013; Bağcı, 2013, s.253-264).

Sözlük hazırlama süreci uzmanlık isteyen bir süreçtir. Yani sözlük yazarlığı uzman insanların yapması gereken bir işittir. Sözlükler, bütüncül bir anlayışla ve kullanıcılarının ihtiyacına uygun, sınıf seviyelerine göre hazırlanmalıdır. Bir sözlük metni oluşturmak için kaynak taraması veya masa başı yazarlık yeterli değildir.

Sınıf seviyesine uygun sözlük hazırlamak yapılandırmacı yaklaşımın da bir gereğidir. Türkçe dersi okuma, yazma, konuşma ve dinleme ayaklarından oluşur. Bu dil becerilerinin gelişimi insanın kelime dağarcığı ile yakından ilgilidir. Okuduğunu ve dinlediğini anlamayan bir öğrenci yazma, konuşma ve dinleme becerilerini yerine getiremez. Okuduğunu anlama becerisi ise öğrencinin kelime haznesi ile bağlantılıdır. Öğrencinin kelime haznesi ne kadar geniş olursa okuduğunu o kadar iyi anlar ve kendini yazılı – sözlü olarak o kadar iyi ifade eder. Bu nedenle Türkçe derslerinde kelime öğretimine gereken önem verilmelidir.

Kelime öğretiminin en temel öğeleri metinler ve sözlüklerdir. Türkçe ders kitaplarındaki metinler, metinlerden hareketle oluşturulan etkinlikler ve Türkçe sözlükler kelime öğretiminin en temel araçlarıdır. Bu araçlar kelime öğretimi amacı için ne kadar uygun olursa dil eğitiminin amacı da o kadar çabuk ve mükemmel bir şekilde gerçekleşir.

Bu araştırmada kelime öğretiminin temel araçlarından biri olan Türkçe sözlüklerin öğrenci seviyesine uygunluğunu araştırıldı. Türkçe öğretimi programı, Türkçe dersi kazanımları, Türkçe dersi çalışma kitabındaki sözlük kullanımı gerektiren etkinlikler incelenerek ortaokul Türkçe sözlüklerinde olması gereken nitelikler belirlenmiştir. Bu niteliklerin Türkiye’de var olan sözlüklerde olup olmadığı araştırılmıştır. Her sınıf için (5, 6, 7 ve 8) ayrı ayrı sözlüksel nitelikler belirlenmiş ve bu niteliklere uygun birer örnek sözlük maddesi oluşturulmuştur.

Araştırmanın sonunda Türkiye’de var olan ve ortaokul öğrencilerinin kullandığı Türkçe sözlüklerden hiçbirinin ortaokul seviyesindeki sınıflara uygun olmadığı görülmüştür. Türkçe öğretimi programında yer alan kazanımlara ve bu programdan hareketle oluşturulan Türkçe çalışma kitaplarındaki etkinliklere uygun olan hiçbir sözlük bulunmamaktadır. Bu durumda birbiriyle uyumlu olarak hareket etmesi gereken kurumlar ve yapılar arasında bir uyumsuzluk olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma yanlışları ya da eksiklikleri ortaya çıkarmak amacıyla ziyade var olan sözlüklerin iyileştirilmesi ve daha niteliklerinin yapılması için öncü nitelik taşımaktadır.

Bütün veriler bir araya getirildiğinde 5. sınıf Türkçe sözlüklerinin şu özelliklere sahip olması gerektiği sonucuna varılmıştır:

1-Sözlükte kelimelerin tanımları yer almalıdır.

2-Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Kelimeler anlamlarına uygun cümlelerle ve görsellerle desteklenmelidir.

3-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlılarına yer verilmelidir.

4-Sözlüklerde kelimelerin zıt anlamlılarına yer verilmelidir.

5-Sözlüklerde eş sesli kelimelerin farklı tanımlarına yer verilmelidir.

6-Sözlüklerde kelimelerin alt anlamlarına yer verilmelidir.

7-Sözlüklerde kelimelerin türüne yer verilmelidir.

8-Sözlüklerde kelimelerin çağrıştırdığı kelimelere yer verilmelidir.

9-Sözlüklerde deyimlerin tanımlarına yer verilmeli ve deyimlerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.

10-Sözlüklerde kelimelerin türüne yer verilmelidir.

5. sınıf öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun Türkçe sözlüklerin örnek maddesi

Kara (Eş Sesli) (İsim) (Sıfat) Çağrıştırdığı Kelimeler: <i>Toprak, deniz, siyah, beyaz vb.</i>	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak . <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
	II. 1-En koyu renk, siyah, ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	

Tablo 52. 5.sınıf öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun Türkçe sözlüklerin örnek maddesi

Bütün veriler bir araya getirildiğinde 6. sınıf Türkçe sözlüklerinin şu özelliklere sahip olması gerektiği sonucuna varılmıştır:

1-Sözlüklerde kelimelerin tanımlarına yer verilmelidir.

2-Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Kelimelerin anlamı uygun cümlelerle ve görsellerle desteklenmelidir.

3-Sözlüklerde kelimelerin türüne yer verilmelidir.

4-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlılarına yer verilmelidir.

5-Sözlüklerde kelimelerin kavram alanlarına yer verilmelidir.

6-Sözlüklerde kelimelerin çağrıştırdığı kelimelere yer verilmelidir.

7-Sözlüklerde kelimelerin alt anlamlarına yer verilmelidir.

8-Sözlüklerde deyimlerin tanımlarına yer verilmeli ve deyimlerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.

9-Sözlüklerde atasözlerinin tanımlarına yer verilmelidir.

10-Sözlüklerde kelimelerin türüne yer verilmelidir.

6. sınıf öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun Türkçe sözlüklerin örnek maddesi

Kara (Eş Sesli) (İsim) (Sıfat)	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak . <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
Kavram Alanı: <i>Coğrafya,</i> Renk.	II. 1-En koyu renk, siyah, ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
Çağrıştırdığı Kelimeler: <i>Toprak, deniz, siyah, beyaz vb.</i>	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	
Ak akçe kara gün içindir. (Atasözü)	Kazandığımız helal paralar sıkıntılı günümüzde imdadımıza yetişir.	

Tablo 53. 6. sınıf öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun Türkçe sözlüklerin örnek maddesi

Bütün veriler bir araya getirildiğinde 7. sınıf Türkçe sözlüklerinin şu özelliklere sahip olması gerektiği sonucuna varılmıştır:

1-Sözlüklerde kelimelerin tanımlarına yer verilmelidir.

2-Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Kelimelerin anlamı uygun cümlelerle ve görsellerle desteklenmelidir.

3-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlıları olan kelimelere yer verilmelidir.

4-Sözlüklerde kelimelerin eş seslilik durumuna yer verilmelidir.

5-Sözlüklerde kelimelerin çağrıştırdığı kelimelere yer verilmelidir.

6-Sözlüklerde kelimelerin alt anlamlarına yer verilmelidir.

7-Sözlüklerde kelimelerin kavram alanına yer verilmelidir.

8-Sözlüklerde atasözlerinin tanımlarına yer verilmelidir.

9-Sözlüklerde deyimlerin tanımlarına yer verilmeli ve deyimlerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.

7. sınıf öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun Türkçe sözlüklerin örnek maddesi

Kara (Eş Sesli) (İsim) (Sıfat)	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak. <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
Kavram Alanı: <i>Coğrafya,</i> <i>Renk.</i>	II. 1-En koyu renk, siyah, ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldıyordu.</i>	
Çağrıştırdığı Kelimeler: <i>Toprak, deniz,</i> <i>siyah, beyaz vb.</i>	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	
Ak akçe kara gün içindir. (Atasözü)	Kazandığımız helal paralar sıkıntılı günümüzde imdadımıza yetişir.	

Tablo 54. 7. sınıf öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun Türkçe sözlüklerin örnek maddesi

Bütün veriler bir araya getirildiğinde 8. sınıf Türkçe sözlüklerinin şu özelliklere sahip olması gerektiği sonucuna varılmıştır:

1-Sözlüklerde kelimelerin tanımlarına yer verilmelidir.

2-Sözlüklerde tanımlama olmalıdır. Kelimelerin anlamı uygun cümlelerle ve görsellerle desteklenmelidir.

3-Sözlüklerde kelimelerin eş anlamlılarına yer verilmelidir.

4-Sözlüklerde kelimelerin eş seslilik durumuna yer verilmelidir.

5-Sözlüklerde kelimelerin çağrıştırdığı kelimelere yer verilmelidir.

6-Sözlüklerde kelimelerin alt anlamlarına yer verilmelidir.

7-Sözlüklerde kelimelerin kavram alanına yer verilmelidir.

8-Sözlüklerde kelimeler alfabetik sıraya göre yer almalıdır.

9-Sözlüklerde atasözlerinin tanımlarına yer verilmelidir.

10-Sözlüklerde deyimlerin tanımlarına yer verilmeli ve deyimlerin anlamı uygun cümlelerle desteklenmelidir.

11- Sözlüklerde kelimelerin türüne yer verilmelidir.

8. sınıf öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun Türkçe sözlüklerin örnek maddesi

Kara (Eş Sesli) (İsim) (Sıfat)	I. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak . <i>Gemi karaya yaklaşırken içimi bir heyecan sardı.</i>	
	II. 1-En koyu renk, siyah, ak ve beyazın karşıtı. <i>Bahçedeki kara renkli köpek gördüğüne saldırıyordu.</i>	
	II. 2-Bu renkte olan. <i>Sofradaki kara üzümler çok güzel görünüyor.</i>	
Kavram Alanı: <i>Coğrafya, Renk.</i>		
Çağrıştırdığı Kelimeler: <i>Toprak, deniz, siyah, beyaz vb.</i>		
Karalar Bağlamak (Deyim)	Çok kederlenmek. <i>Sınavı kazanamayınca karalar bağladı.</i>	
Ak akçe kara gün içindir. (Atasözü)	Kazandığımız helal paralar sıkıntılı günümüzde imdadımıza yetişir.	

Tablo 55. 8. sınıf öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun Türkçe sözlüklerin örnek maddesi

Bu incelemeden hareketle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. 5. sınıf kazanım ve etkinlikleri incelendiğinde kazanımların ve etkinliklerin sözcük öğretimi konusunda paralellik gösterdiği fakat bazı başlıklarda ayrılık yaşandığı görülmektedir. Örneğin kazanımlarda “çağrışım” kavramına yer verilmemiştir. Fakat etkinliklerde bu kavram sıkça kullanılmış ve Türkçe sözlüklerde bu özelliğin olması gerektiği görülmüştür.

2. 5.sınıf kazanımlarında sözlüklerde eş seslilik ve tür özelliklerine yer verilmesi gerektiği görülürken etkinliklerde eş seslilik ve tür konusuna yer verilmemiştir. Bu durum kitaplar ile kazanımlar arasında bir eşgüdüm olmadığını göstermektedir.

3. Elimizdeki mevcut 26 (yirmi altı) Türkçe sözlüğü incelediğimizde hiçbir sözlüğün 5. Sınıf öğrencileri için uygun olmadığı görülmüştür. Kriterlere en yakın sözlükler Arkadaş yayınlarına ait Resimli Türkçe Sözlük ve Ortaokullar Türkçe Sözlük olmuştur. Fakat bu sözlüklerde çağrışım ve tanımlama2 özelliklerine yer verilmemiştir. Kriterlere en uzak sözlükler ise İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi) isimli sözlüklerdir. Bu sözlüklerde sadece tanım ve tür özelliklerine yer verilmiştir.

3. 6. sınıf kazanım ve etkinlikler incelendiğinde kazanımların ve etkinliklerin sözcük öğretimi konusunda paralellik gösterdiği fakat bazı başlıklarda ayrılık yaşandığı görülmektedir. Örneğin; kazanımlarda atasözlerinin anlamının Türkçe sözlüklerde yer alması gerektiği görülürken bu konuya etkinliklerde yer verilmemiştir.

4. 6. sınıf etkinliklerinde eş anlamlılık, alt anlamlılık ve çağrışım özelliklerinin Türkçe sözlüklerde yer alması gerektiği görülürken bu başlıklara kazanımlarda yer verilmemiştir.

5. Elimizdeki mevcut 26 (yirmi altı) Türkçe sözlüğü incelediğimizde hiçbir sözlüğün 6. Sınıf öğrencileri için uygun olmadığı görülmüştür. Kriterlere en yakın sözlükler Arkadaş yayınlarına ait Resimli Türkçe Sözlük ve Ortaokul Türkçe Sözlük olmuştur. Fakat bu sözlüklerde çağrışım, kavram alanı ve tanımlama2 özelliklerine yer verilmemiştir. Kriterlere en uzak sözlükler ise İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi) isimli sözlüklerdir. Bu sözlüklerde sadece tanım ve tür özelliklerine yer verilmiştir.

6. 7. sınıf kazanım ve etkinlikler incelendiğinde kazanımların ve etkinliklerin sözcük öğretimi konusunda paralellik gösterdiği fakat bazı başlıklarda ayrılık yaşandığı görülmektedir. Örneğin; kazanımlarda atasözlerinin anlamının Türkçe sözlüklerde yer alması gerektiği görülürken bu konuya etkinliklerde yer verilmemiştir.

7. 7. sınıf etkinliklerinde eş anlamlılık, eş seslilik, alt anlamlılık ve çağrışım özelliklerinin Türkçe sözlüklerde yer alması gerektiği görülürken bu başlıklara kazanımlarda yer verilmemiştir.

8. Elimizdeki mevcut 26 (yirmi altı) Türkçe sözlüğü incelediğimizde hiçbir sözlüğün 7. Sınıf öğrencileri için uygun olmadığı görülmüştür. Kriterlere en yakın sözlükler Arkadaş yayınlarına ait Resimli Türkçe Sözlük ve Ortaokul Türkçe Sözlük olmuştur. Fakat bu sözlüklerde çağrışım, kavram alanı ve tanımlama2 özelliklerine yer verilmemiştir. Kriterlere en uzak sözlükler ise İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare

Yayımları), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi) isimli sözlüklerdir. Bu sözlüklerde sadece tanım ve tür özelliklerine yer verilmiştir.

9. 8. sınıf kazanım ve etkinlikler incelendiğinde kazanımların ve etkinliklerin sözcük öğretimi konusunda paralellik gösterdiği fakat bazı başlıklarda ayrılık yaşandığı görülmektedir. Örneğin; kazanımlarda atasözlerinin anlamının Türkçe sözlüklerde yer alması gerektiği görülürken bu konuya etkinliklerde yer verilmemiştir.

10. 8. sınıf etkinliklerinde eş anlamlılık, eş seslilik, alt anlamlılık, alfabetik sıra ve çağrışım özelliklerinin Türkçe sözlüklerde yer alması gerektiği görülürken bu başlıklara kazanımlarda yer verilmemiştir.

11. Elimizdeki mevcut 26 (yirmi altı) Türkçe sözlüğü incelediğimizde hiçbir sözlüğün 7. Sınıf öğrencileri için uygun olmadığı görülmüştür. Kriterlere en yakın sözlükler Arkadaş yayınlarına ait Resimli Türkçe Sözlük ve Ortaokul Türkçe Sözlük olmuştur. Fakat bu sözlüklerde çağrışım, kavram alanı ve tanımlama özelliklerine yer verilmemiştir. Kriterlere en uzak sözlükler ise İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayımları), Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi), Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi) isimli sözlüklerdir. Bu sözlüklerde sadece tanım, alfabetik sıra ve tür özelliklerine yer verilmiştir

12. Araştırma sonucunda kazanım ve etkinliklerden hareketle 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe sözlüklerin özelliklerinin aynı 5. Sınıf Türkçe sözlüklerin özelliklerinin farklı olduğu görülmüştür. 5.sınıf Türkçe sözlüklerde kavram alanı özelliği istenmezken zıt anlamlılık özelliği istenmiştir. 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe sözlükler için ise zıt anlamlılık özelliği aranmamıştır.

13. Bütün ortaokul Türkçe sözlüklerde çağrışım ve tanımlama özellikleri istenmiş fakat elimizdeki sözlüklerin hiçbirinde bu özelliklerin yer almadığı görülmüştür.

Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda ders kitapları ile kazanımlar arasında ve ortaokul sözlükleri ile Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı program ile kitaplar arasında bazı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

- Türkçe öğretimi programı ve çalışma kitapları arasındaki uyumsuzluk göz önünde bulundurularak gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Türkçe öğretiminin temeli olan sözcük öğretiminin temel aracı Türkçe sözlükler kazanımlar ve etkinlikler göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. Gerekirse her sınıf için farklı sözlükler hazırlanmalıdır.

- Ülkemizde sözlük basımı ve sözlük özellikleri denetlenmeli ve kriterlere uygun olmayan sözlüklerin basımı yasaklanmalıdır.
- Türkçe sözlükler gerek içerik gerekse dış tasarım olarak gerekli seviyeye ulaştırılmalıdır.
- Ülkemizde sözcük öğretimi ve bilinçli sözlük kullanımı konusunda farklı çalışmalar yapılmalıdır. Bu konuda öğretmen ve öğrenciler bilinçlendirilmeli ve özendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (1998). Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim). I. Cilt, Ankara. TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2005). Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi. Ankara. Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2007). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D.(1989). Kavram Alanı-Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1971, TDK Yay. Ankara,
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma Yöntem Ve Teknikleri*. 2. Basım. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aysever, R. L. (2001). “Kratylos: Adların Doğruluğu ve Bilgi”. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 19 1 (2). s.153-166.
- Ayyıldız, M. ve Çiçek N., İlkokul Resimli Türkçe Sözlük, İstanbul: Yuva Yayınları.
- Baltaş Ş. ve Gökalp E.(Hzl.)(2014). İlköğretim Türkçe Sözlük.İstanbul: Bordo Siyah Yayınları.
- Baskın, S.(2012). “Memlûk Dönemi Türkçe Sözlüklerinin Yapısı”. *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 1(1), 23-40.
- Baskın, S.(2012). *Eş-Şüzûrû ’ z-Zehebiyye Ve ’ l-Kıtai ’ l-Ahmediyye Fî ’ l-Lugati ’ t-Türkiyye (Sözlükbilimsel Bir İnceleme)*.Yayımlanmış doktora tezi. Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Samsun.
- Baş, B. (2013). “İlköğretim Okulları İçin Hazırlanan Deyim Sözlükleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 24-31.
- Benekçi Ş.(2006). İlköğretim İçin Türkçe Sözlük. İstanbul: Mavi Göl Yayınları.
- Benekçi Ş.(2014).İlköğretim Türkçe Sözlük. Ankara: Damla Yayınevi.
- Bilgin M. (2002). Anlamdan Anlatıma Türkçemiz. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Cengiz M. ve Cengiz M .(Editörler) (2010). İlköğretim Türkçe Sözlük. İstanbul: Kare Yayınları
- Erdal S.(2014). İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük. İstanbul: Yuva Yayınları.
- Erdoğan Y.S. . “A’dan Z’ye Resimli Türkçe Sözlük, Ankara: Çocuk Gezegeni Yayınları.

- Göçer, A. (2001). “Türk Dili ile İlgili Sözlüklere Genel Bir Bakış ve Günümüz İlköğretim Sözlükleri.” *Türk Dili*, 598:388-403.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yay.
- Güneş, F.(2012). “ Testlerden Etkinliklere Türkçe Öğretimi”. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*,1(1), 31-42.
- İlhan N.(2009). “Sözlük Hazırlama İlkeleri, Çeşitleri ve Özellikleri.” *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/4 Summer*
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 24. Basım. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş, C.(2013). İlköğretim Orta Sözlük. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
- Kardüz, A., (2009). “Sözlük, Sözcük Anlamı ve Öğrenme Üzerine”. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/4 Summer*.
- Kavas Y. ve Ses H. (2008). Örnekli Türkçe Sözlük. İzmir: Zambak Yayınları.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sedat, S. (1997). *Türkçe Öğretimi Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kılıç, V. (2009). Anlambilime Giriş -Temel Kavramlar-. İstanbul. Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Komasyon (2009). İlköğretim Türkçe Sözlük. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Korkmaz A .ve Korkmaz M.(1994). İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Korkmaz, Z. (1992).Gramer Terimleri Sözlüğü. TDK Yay. Ankara.
- Köktürk K.(2014). İlköğretim Okulları İçin Yeni Türkçe Sözlük. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayınları.
- Kuşçu, H.(2014). İlköğretim Türkçe Altın Sözlük. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- MEB (2006). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2014). 5.Sınıf Türkçe Çalışma Kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2014). 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2014). 6.Sınıf Türkçe Çalışma Kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2014). 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2014). 7.Sınıf Türkçe Çalışma Kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2014). 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2014). 8.Sınıf Türkçe Çalışma Kitabı. Ankara: MEB Yayınları.

- MEB (2014). 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2015). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- Özafşar S.(2013). İlk Sözlüğüm. İstanbul: B& T Yayınları.
- Öztürk T.(2014). Resimli Türkçe Sözlük. İstanbul: Akvaryum yayınları.
- Öztürk T.(2014). Türkçe Sözlük. İstanbul: Mercan Okul.
- Püsküllüoğlu Ali(2005). “Öğrenciler İçin Resimli Türkçe Sözlük”. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Püsküllüoğlu, A.(2011). İlkokul Türkçe Sözlük. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Püsküllüoğlu, A.(2013). İlkokul Türkçe Sözlük. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Püsküllüoğlu, A.(2014). İlkokul Türkçe Sözlük. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Püsküllüoğlu, Ali(2014). Ortaokul Türkçe Sözlük. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Selçuk A.(2014). Türkçe Sözlük. Konya: Karatay Yayınları.
- Sivaslıoğlu A. ve Türkmen A.(2014). Resimli Türkçe Sözlük. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
- Şentürk, N. (2001). Türkçe Dil Bilgisi 6-7-8. İstanbul.Altın Kitaplar Yayınevi.
- Şenyıldız A., İlköğretim Renkli Türkçe Sözlük.İstanbul: Şenyıldız Yayınevi.
- TDK(2009). İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK(2011).Büyük Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uçar, İ.(2013) “Kavram-Çağırışım-Kelime” Bağlamında Bitki Adlarına Anlam Bilimsel Bir Yaklaşım. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p. 2671-2683, ANKARA-TURKEY
- Vardar, B. (1998). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. ABC Yay. İstanbul.
- Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul. Multilingual Yayınları.
- Velieçoğlu, R.(2011). İlköğretim Türkçe Sözlük. Ankara: Ecem Yayıncılık.